

Koneksionismus

PSY 481

Motivace

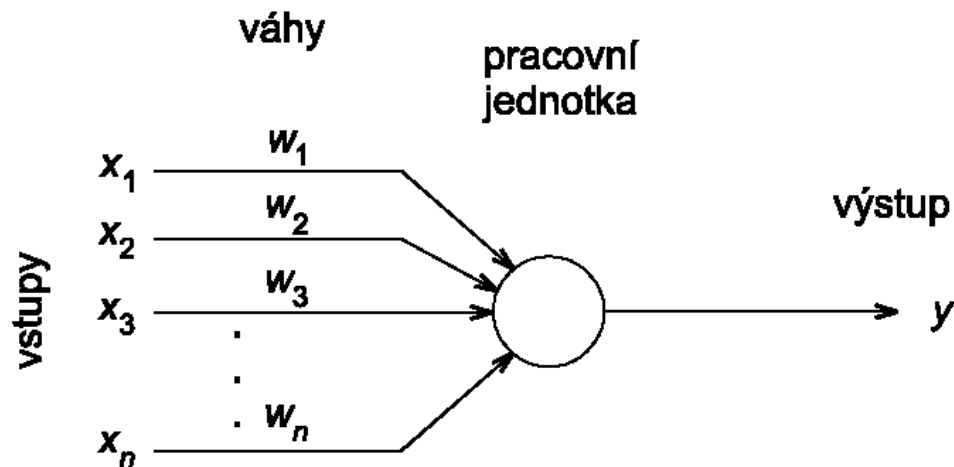
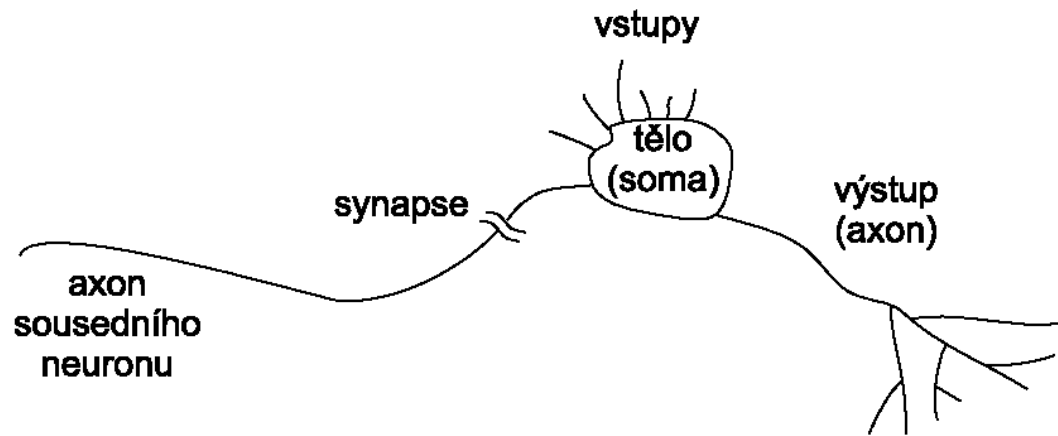
Zájem o vývoj umělých neuronových sítí pramení z poznání, že lidský mozek pracuje jiným způsobem než běžné číslicové počítače. Počítače přesně a rychle provádějí posloupnosti instrukcí, které pro ně byly formulovány. Lidský mozek je tvořen neurony, které pracují přibližně milionkrát pomaleji než obvody číslicové ho počítače, přesto člověk dokáže lépe řešit řadu výpočetně náročných úkolů (zpracování vizuální informace, porozumění řeči, hraní šachů , a podobně). Proto vzniká snaha napodobit schopnosti mozku a vytvořit umělou neuronovou síť, která by uměla simulovat chování biologické neuronové sítě živých organismů .

Konekcionalismus

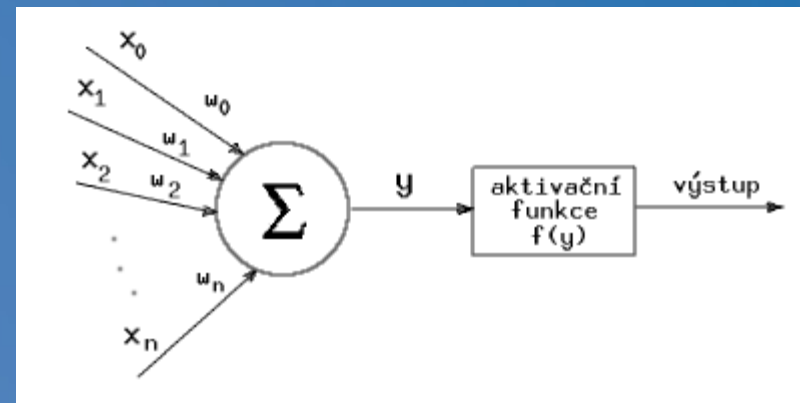
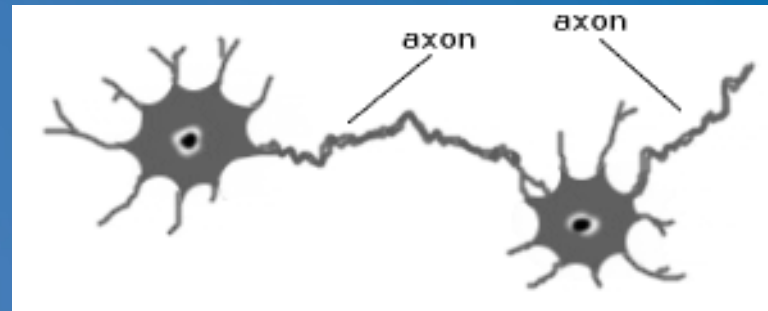
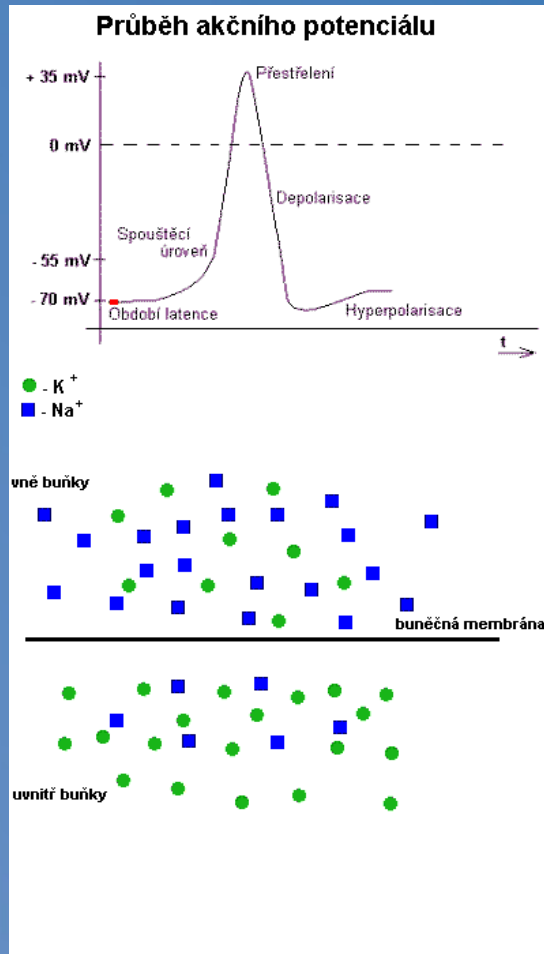

- V 80-tých letech se začíná objevovat nová technika modelování, či přesněji nová architektura.
- Pro svou fundamentální odlišnost od předchozích způsobů se tento přístup stává paradigmatem v oblasti kognitivních věd.
- Přístup se nazývá konekcionalismus a jeho aplikovanou oblastí jsou neuronové sítě, architektura principiálně odlišná od předchozích přístupů.
- Základ tvoří samostatné velmi jednoduché jednotky, jejichž propojení konstituuje síť.
- Výchozí myšlenkou je postulace základní jednotky, funkčně podobné lidskému neuronu.
- Největší rozdíl oproti klasické von neumannovské architektury spočívá v paralelním způsobu práce.

Neuron

Neuron

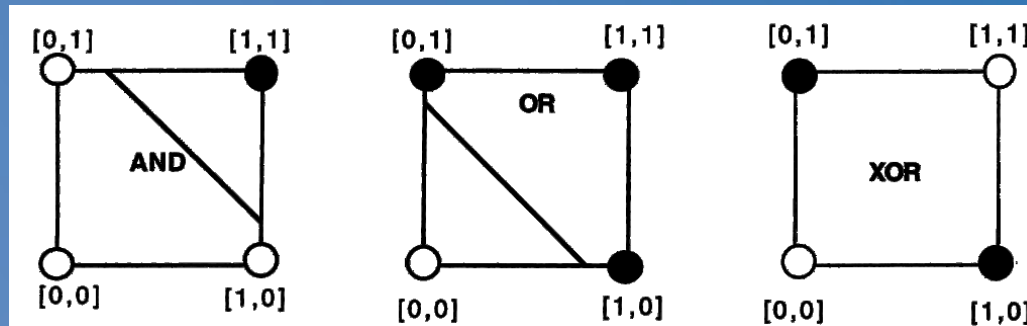
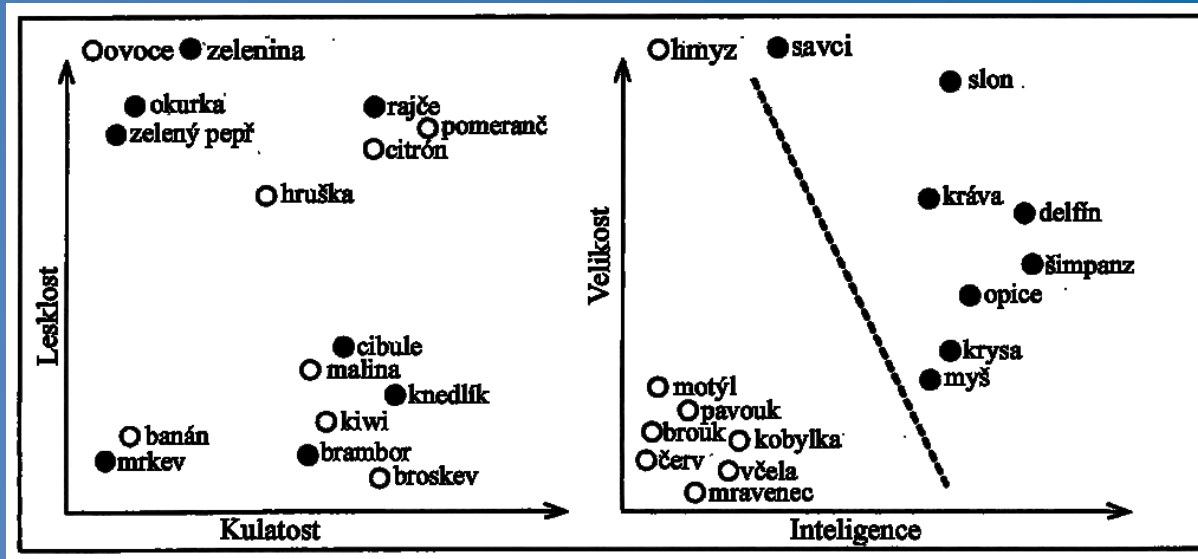

Historie

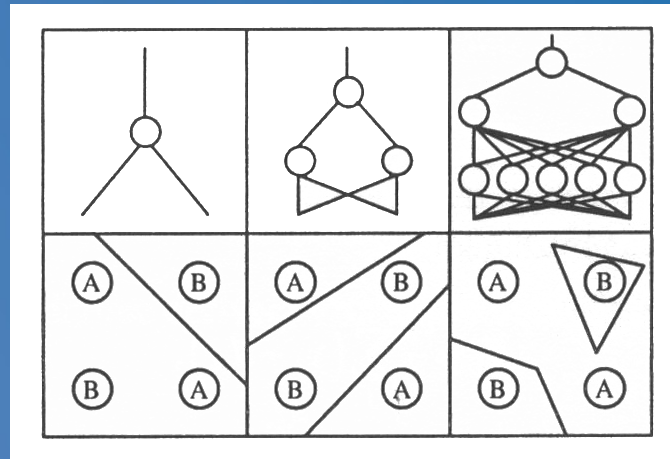

1943	považován za začátek vývoje umělých neuronových sítí, navržen McCullochův-Pittsův model neuronu
1949	Hebbův zákon učení (1. zákon učení neuronových sítí)
1958	navržen nejznámější model neuronu (perceptron), autorem Frank Rosenblatt
začátek 60. let 20. stol	první model neuronových sítí (lineární sítě), navržena pravidla pro jejich učení
polovina 60. let až polovina 80. let 20. stol.	pokles zájmu o neuronové sítě, někteří nadšenci přesto pokračují ve výzkumu (např. T. Kohonen navrhuje tzv. samoorganizující se sítě a S. Grossberg zákony pro jejich učení)
od poloviny 80. let 20. stol. dosud	období renesance neuronových sítí, objevují se tzv. vícevrstvé nelineární sítě a pravidla pro jejich učení

Lineární separovatelnost

Lineární separovatelnost

Na konci 80-tých let přichází období stagnace klasického symbolického přístupu v oblasti modelování, hledají se alternativní metody a konekcionismus prožívá svou renesanci. Důležitým je i fakt, že Minsky opravil svá tvrzení o omezenosti neuronových sítí jako architektury vhodné pro simulaci (funkce XOR je řešitelná neuronovou sítí za použití více vrstev).

Charakteristika neuron. sítí

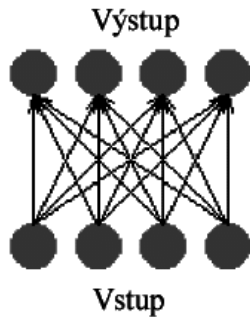
1. Jsou tvořeny velkým počtem jednoduchých procesních jednotek, komunikujících přes množinu propojení, které mají různou váhu a sílu.
1. Paměť je reprezentována jako vzorec hodnot vah, mající propojení mezi jednotlivými prvky. Informace je zpracovávána jako šíření se měnících se vzorců aktivity mezi prvky.
1. Sítě jsou spíše učeny a trénovány než programovány.
1. Místo oddělené paměti, procesoru a externímu programu, který řídí operace systému jako u digitálního počítače, operace neuronových sítí jsou implicitně kontrolovány třemi vlastnostmi: kombinační funkcí neuronu, způsobem propojení a učícím pravidlem

Charakteristika neuron. sítí

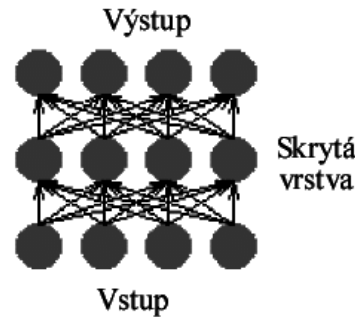

1. Neuronové sítě jsou schopny generalizace; mohou se naučit charakteristiky obecné kategorie.
1. Jsou odolné proti chybám. Díky paralelní distribuované formě uložení paměti „degradují s grácií“
1. Neuronové sítě mají schopnost sebeorganizace. Dokáží reagovat na vstupy z prostředí změnou své funkční dynamiky
1. Neuronové sítě jsou schopné emergence nových vlastností či chování.

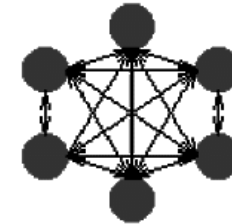
Základní typy neuron. sítí

Jednovrstvé dopředné síť

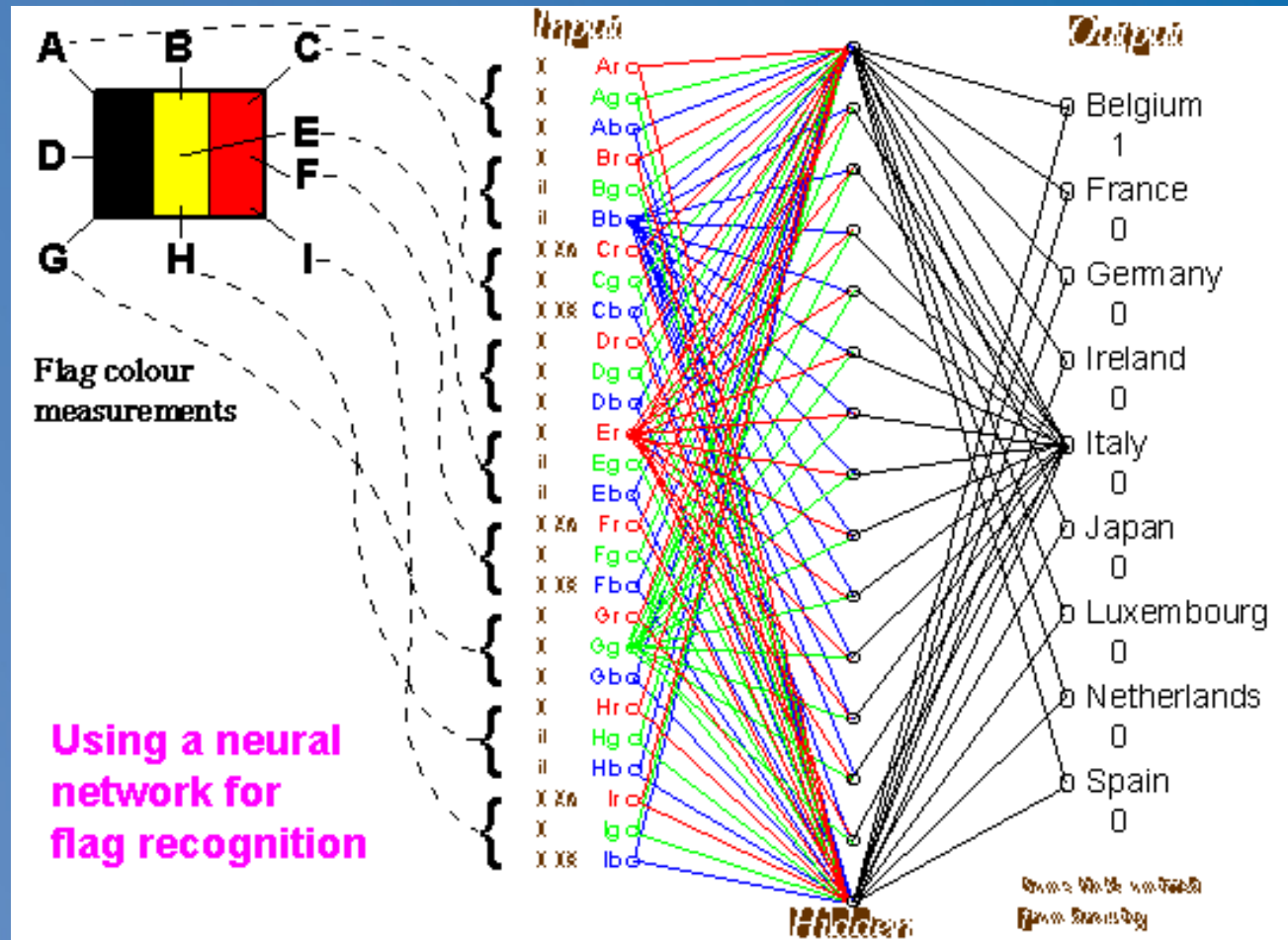

Mnohovrstvé dopředné síť

Plně propojené síť

Základní funkce

Typy neuronových sítí

- Neuronové sítě bývají nejčastěji rozděleny podle způsobu svého propojení.
- Dopředné (feedforward) sítě obsahuje pouze dopředné propojení, tedy propojení v jednom směru neobsahující zpětnovazebné smyčky.
- Sítě obsahující několik vrstev propojených pouze dopředně se nazývají vícevrstvé dopředné sítě.
- Je-li každý neuron v jedné vrstvě sítě propojen s každým neuronem následující vrstvy sítě pouze jednosměrně, nazýváme tuto síť plně propojenou.
- Sítě, kde jsou všechny neurony propojeny s ostatními obousměrně se nazývají Hopfieldovy sítě

Příklady použití neuron. sítí

Klasifikátory

- úkolem je zařadit vstupní data do skupin (tříd) podle vzájemné podobnosti

Aproximátory funkcí

- z několika naměřených hodnot je třeba sestavit funkční závislost (např. predikce počtu slunečních skvrn, vývoj kursu koruny apod.)

Asociativní paměti

- na základě předloženého vstupu je síť schopna “vybavit si” odpovídající výstup.

Fáze činnosti neuronové sítě

- 1) fáze nastavování (učení , trénování)
- 2) fáze pracovní

Fáze učení

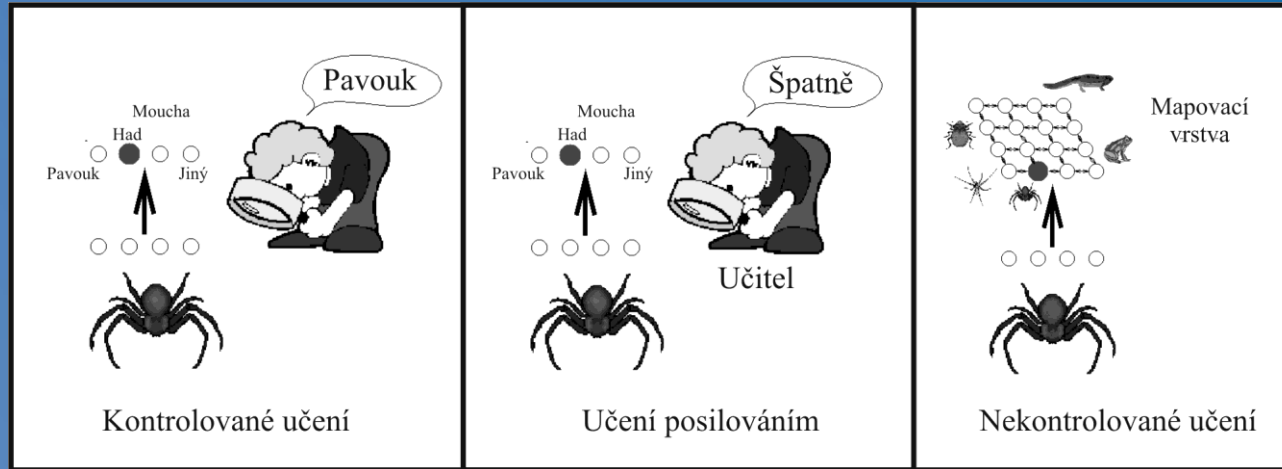
Cílem učení je nastavit váhy jednotlivých neuronů tak, aby síť prováděla požadovanou činnost. Existují 3 způsoby učení:

- a) učení s učitelem (supervised learning)
- b) učení bez učitele (unsupervised learning)
- c) učení posilováním (conditioned learning)

Fáze pracovní

Neuronová síť reaguje na předložené vstupy podle nastavení, které se “naučila” ve fázi učení.

Typy učení

Kontrolované (supervised) typy učení se používají při aplikaci v oblastech kontroly, automatizace, robotiky a počítačového vidění. Nekontrolované (unsupervised) učení se používá při plánování, osvojování si zkušeností (akvizice) a při převodu analogového do digitálního kódu.

Paměť neuronových sítí

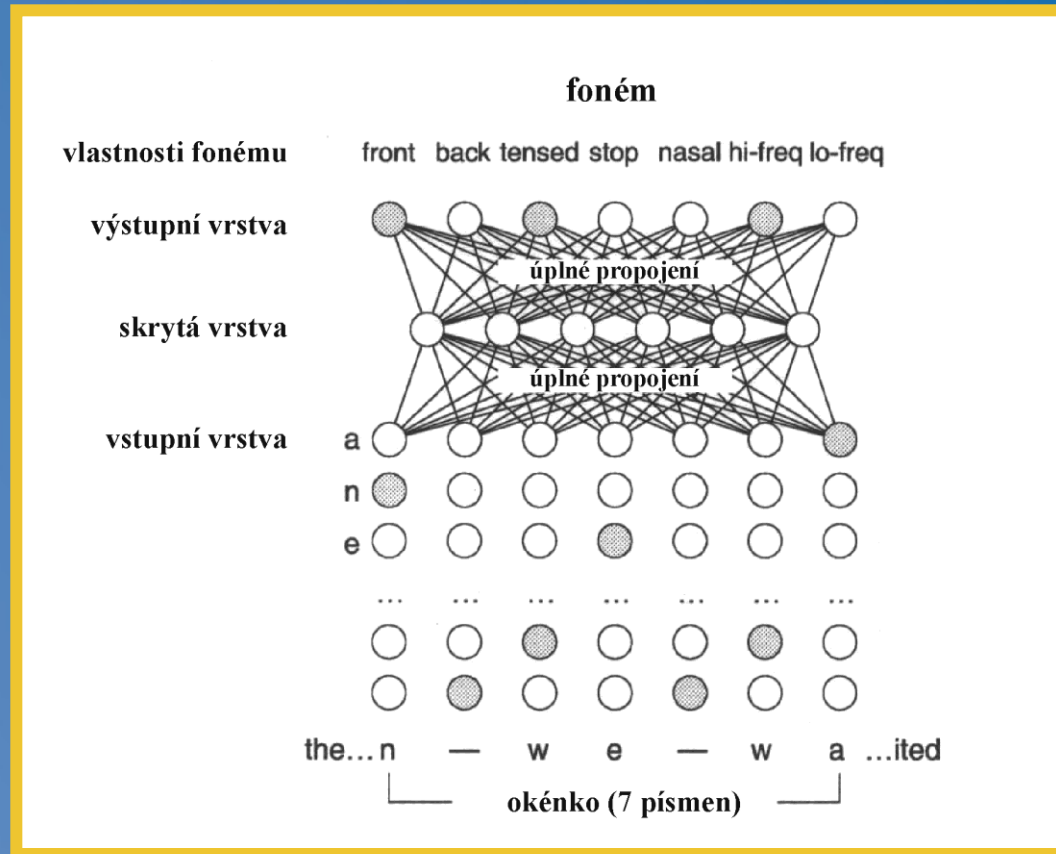
Nejčastěji hovoříme o celé síti neuronů, ve které je paměť obsažena v distribuované formě. Konekcionistické modely paměti se dají rozčlenit do tří základních skupin.

První je tvořena vícevrstevnými dopřednými sítěmi pro rekognici a kategorizaci.

Druhou tvoří autoasociativní síť pro rekognici a rozpoznávání vzorů.

Třetí tvoří rekurentní heteroasociativní síť paměťových sekvencí.

NetTalk

Jedná se o neuronovou síť spojenou s řečovým syntetizérem, která je schopná převádět psaný anglický text do mluvené podoby. Práce sítě končí přiřazením fonému, jehož expresi již provádí samostatný hlasový syntetizér.

Hopfieldovy sítě

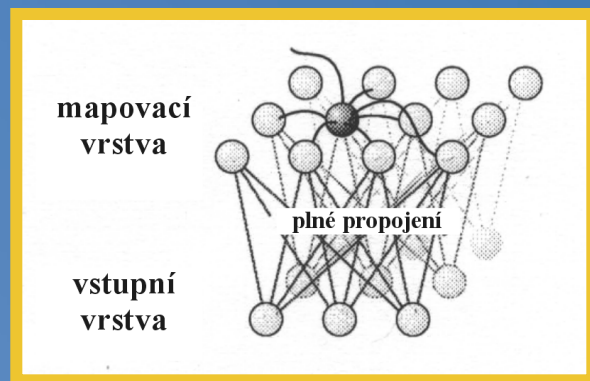
- Hopfieldova neuronová síť, navržená začátkem osmdesátých let, je typickým příkladem autoasociativní sítě.
- V současné době existuje několik modifikací sítě. Může být použita jako asociativní paměť, klasifikátor (kategorizace) nebo k řešení optimalizačních problémů.
- Asociativnost hopfieldovské paměti je dána tím, že vybavovaný vzor zadáváme jistou jeho částí, do značné míry libovolnou. Vzor je vybavován podle části svého „obsahu“, tj. prostorového umístění, nikoliv odkazem na nějakou jeho „adresu“ (jako u paměti RAM). Jedná se o content adressable memory (CAM).

Kohonenovy sítě

Jestliže tvoří Hopfieldovy sítě způsob paměťového systému blízký lidskému, rozšiřuje Kohonenův model schopnosti neuronových sítí ještě blíže směrem k lidské inteligenci.

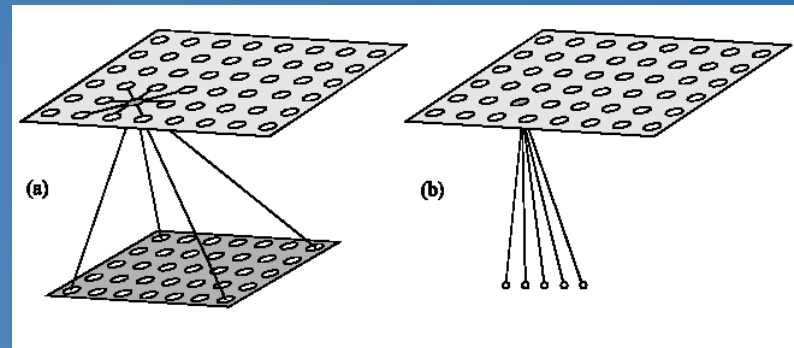
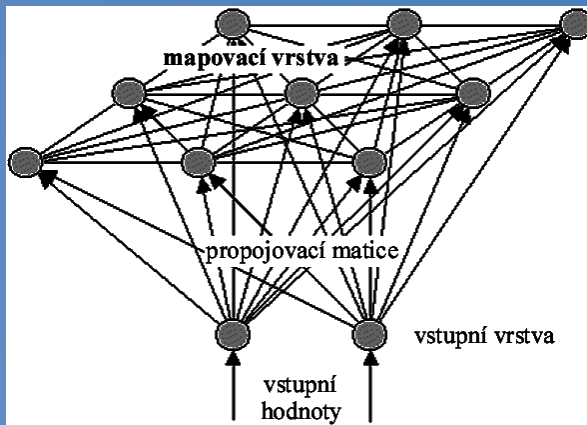
Jím navržená síť obsahuje schopnosti, které bychom v psychologii nazvali: exaktnější kategorizace, zapomínání, selektivita a díky mapovací vrstvě, informace o funkci systému s možností jejich využití při kontrole či zpětné vazbě.

Samooorganizující se sítě

Základem Kohonenových sítí je plné propojení vstupní vrstvy s mapovací vrstvou. Tato vrstva má laterální propojení se všemi neurony své vrstvy. Pro neblížší neurony jsou propojení posilující, pro vzdálené inhibiční při zachování topologie. V praxi to znamená, že jsou blízké body ve vstupním prostoru mapovány na blízké body ve výstupním prostoru. Již zmíněnou vlastností Kohonenových sítí je schopnost Hebbovského učení. Díky tomu se sítě dají považovat jako neurobiologicky plausibilní.

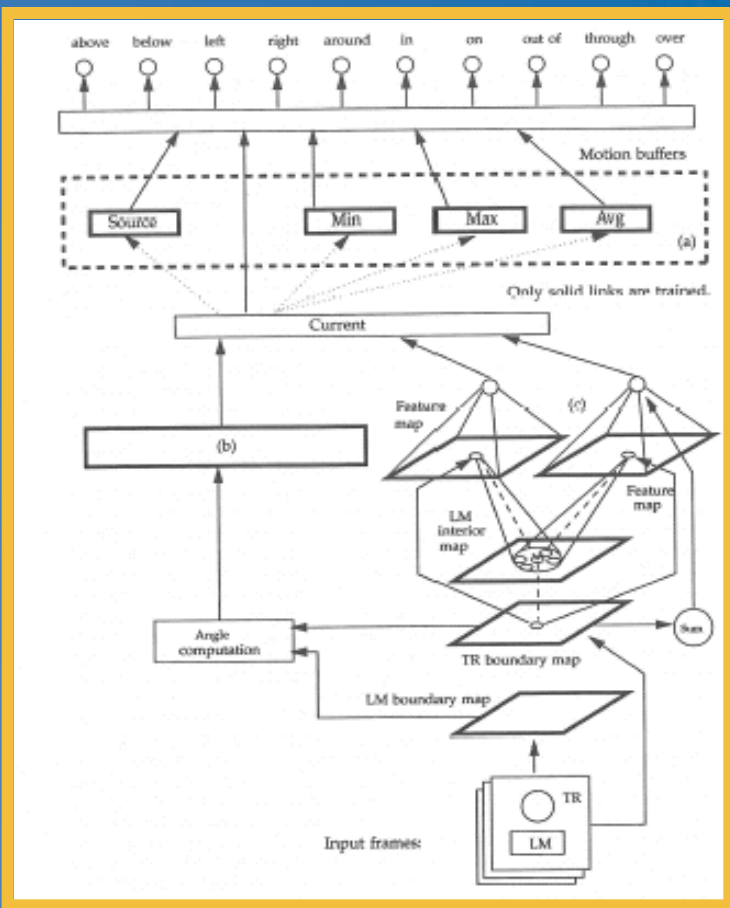
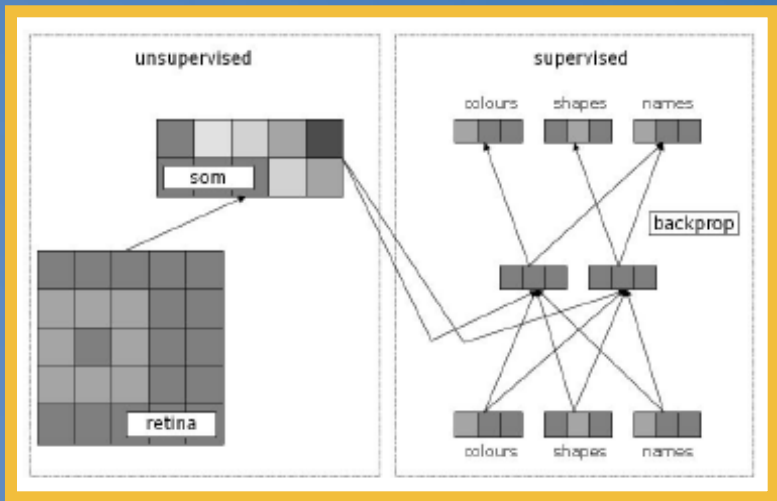

Hebbovské učení

- Základní pravidlo kanadského neurobiologa Donalda Hebba říká, že pokud se nachází neuron A v dostatečné blízkosti, aby excitoval neuron B a opakovaně pálí, tak v obou neuronech nastanou metabolické procesy, které zvýší pálení. A podporuje pálení B, je-li dostatečně blízko.
- Možnosti biologických sítí se dají převést i do jejich umělých variant. Základní princip Hebbovského učení vychází ze zvyšování hodnot vah neuronů, které jsou spolu propojeny a během učení jsou aktivovány společně.
- Koukolík uvádí složitější variantu Hebbovského učení, kdy neurony mají schopnost se koaktivovat podle vzorce pálení. Nestačí pouhá aktivita a blízkost v prostoru, ale nutná je i znalost vzorce. Využití pulzních neuronů v oblasti Hebbovského učení rozšiřuje možnosti koaktivace i mezi vzdálenými neurony.

Model přenosu ukotvení

Konkrétní model

Audio vstup – 2D audio vektor

Video vstup – 2D vektor polohy

Audio síť – SOM 2D grid

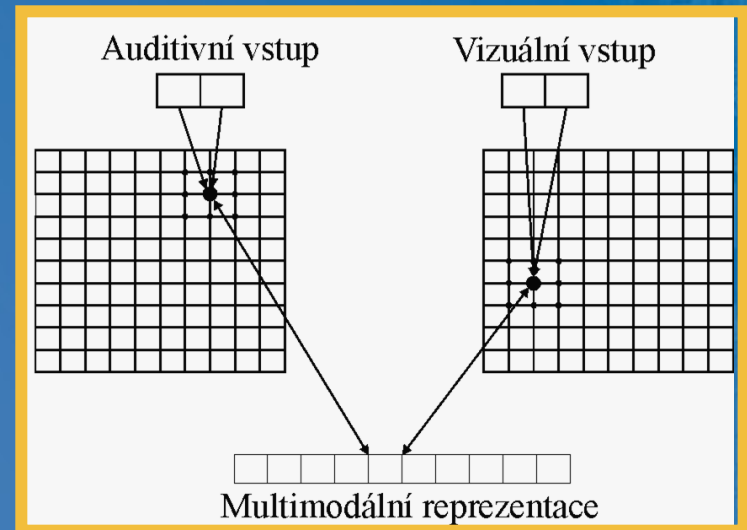
Video síť – SOM 2D grid

Výstupní funkce – WTA, WTM

Multimodální vstup - výstup audio a video

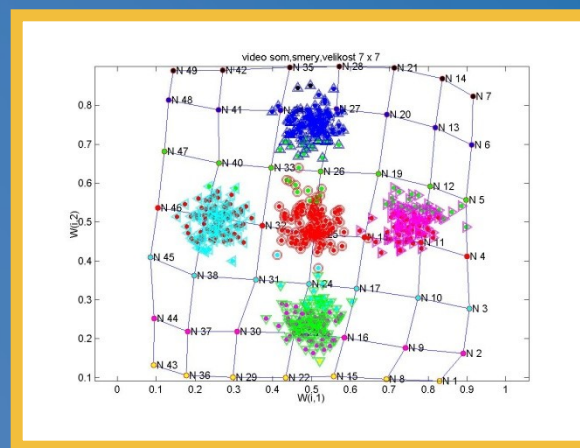
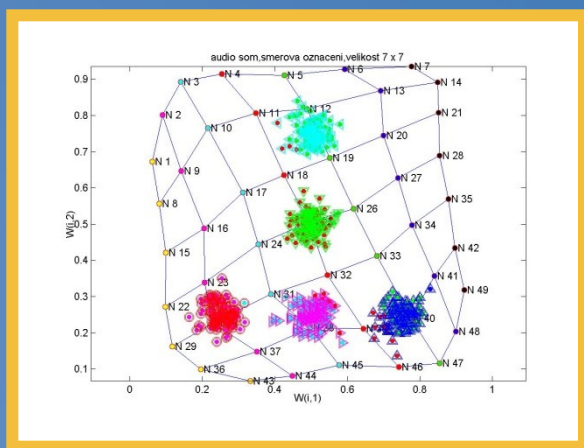
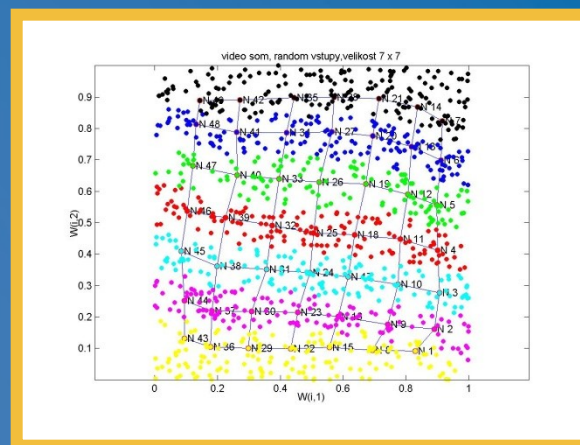
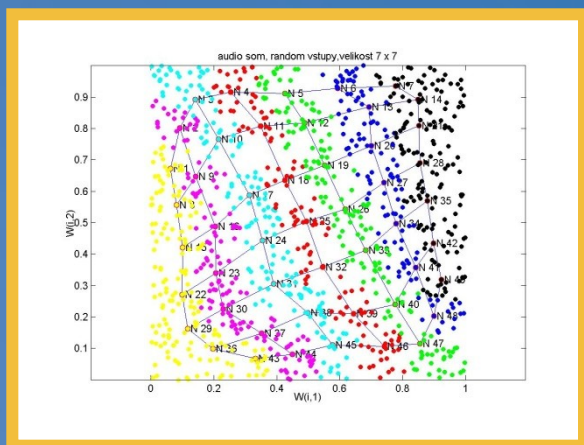
Multimodální síť – 1D SOM nebo Neural Gas

Výstup – WTA (pro ověření správné kategorizace)

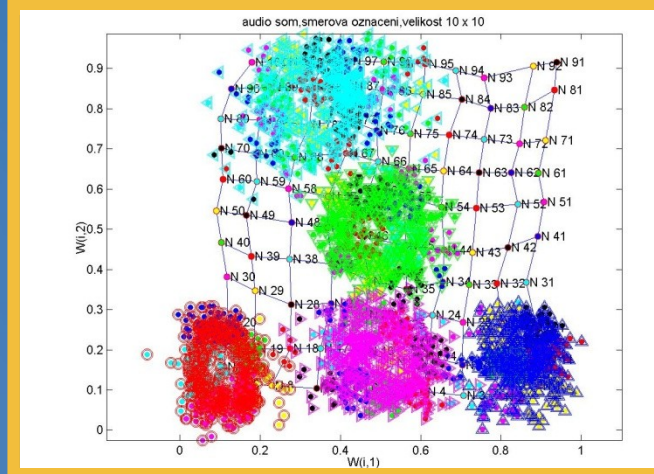
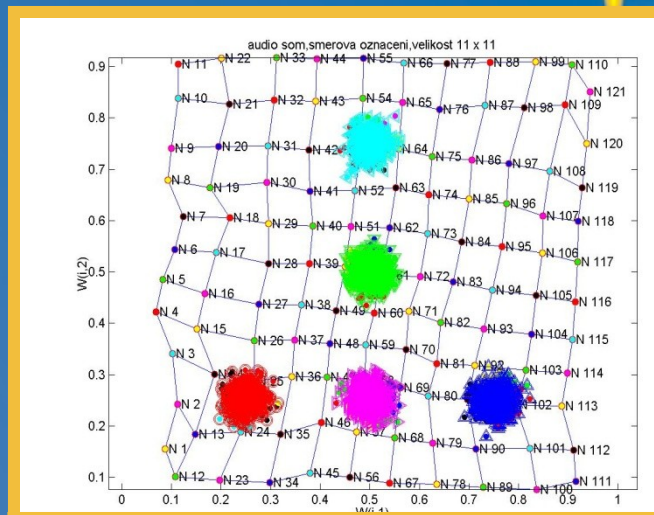
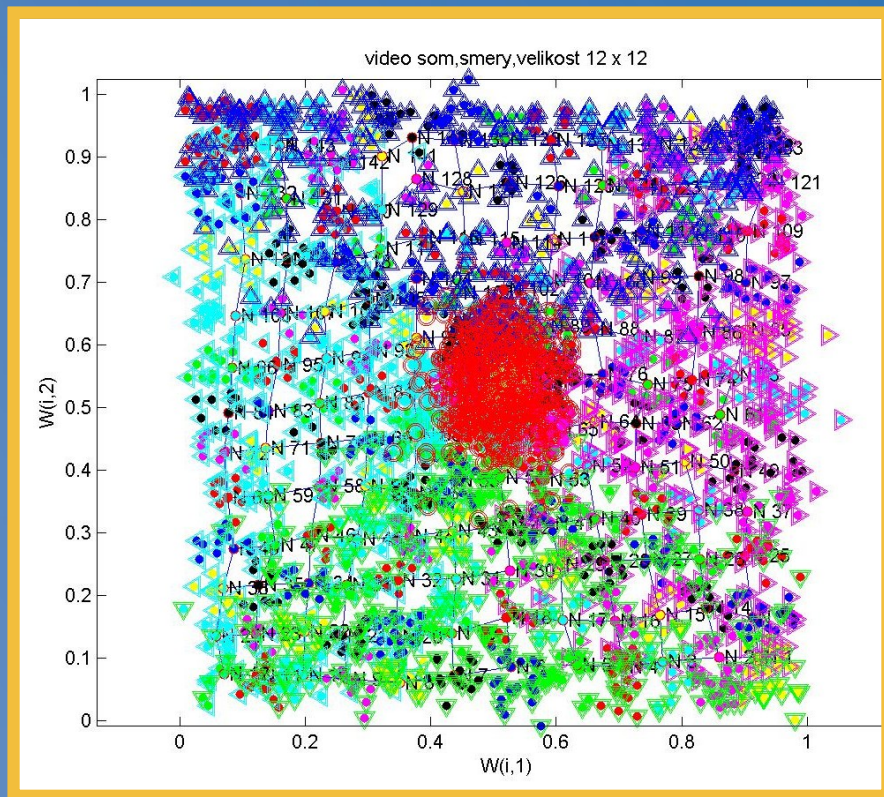

Model s umělými vstupy

Model s reálnými vstupy

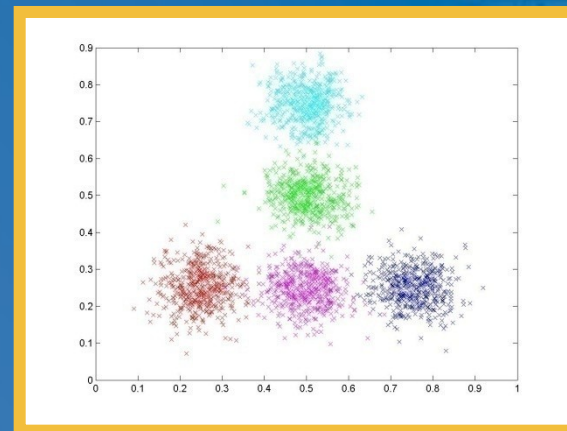
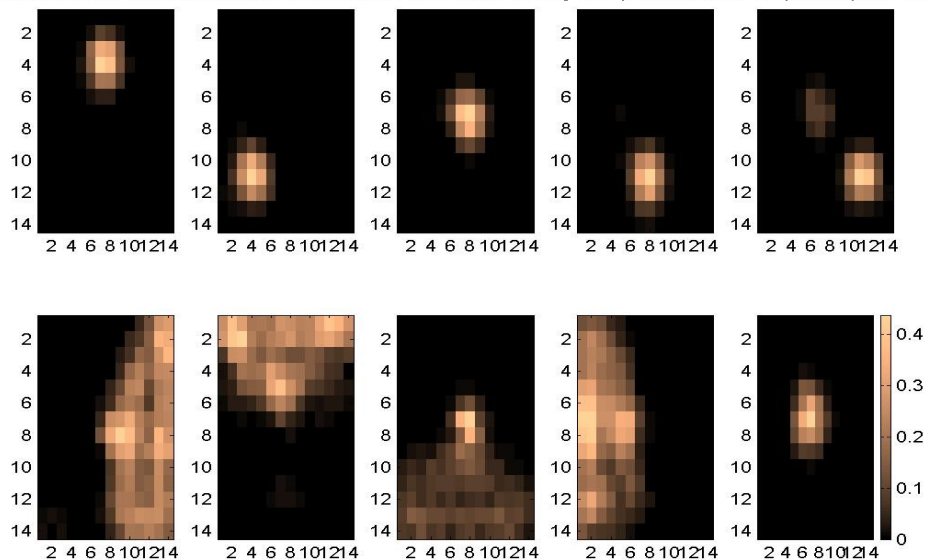

2. Model – Síť testovaná pomocí reálných vizuálních „fuzzy” vstupů a „fuzzy” auditivních vstupů

Analýza multimodální vrstvy

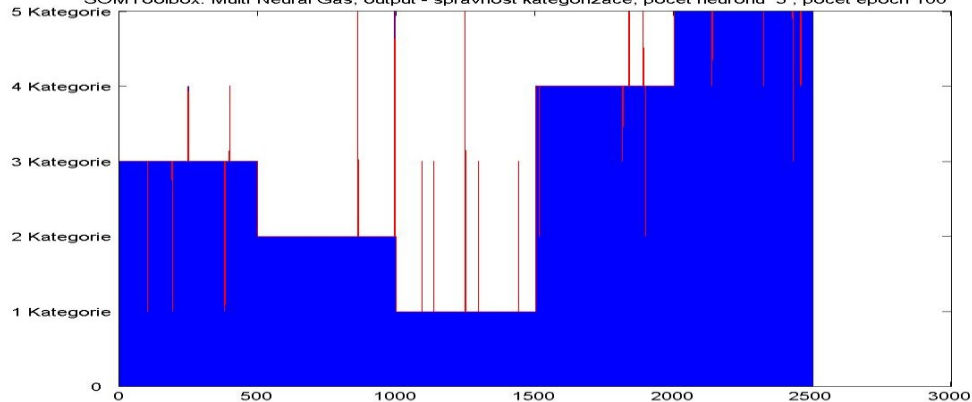

SOMToolbox: Multi Neural Gas, nahore Audio dole Video vektory vah, pocet neuronu 5 , pocet epoch 100

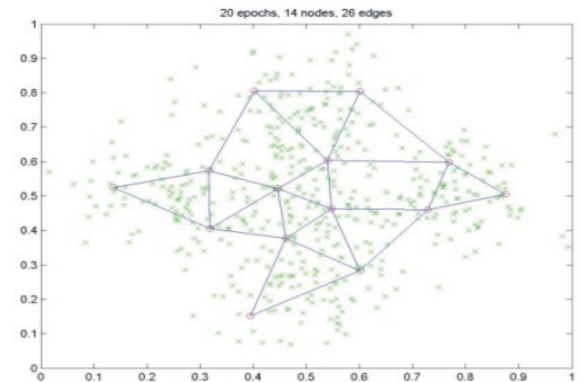
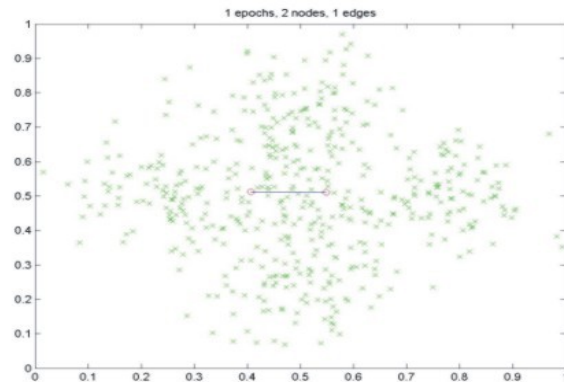
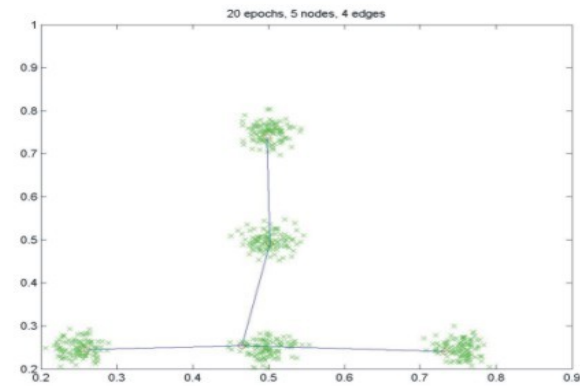
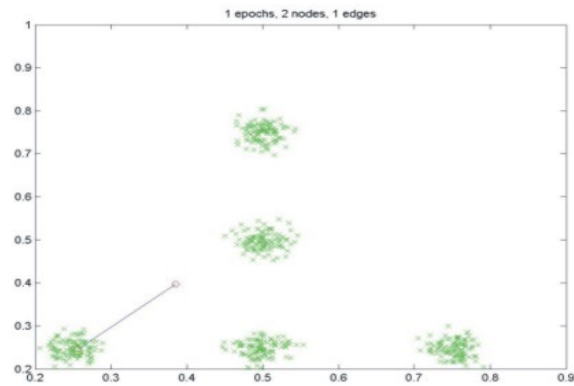

Použití sítě typu
Neural Gas

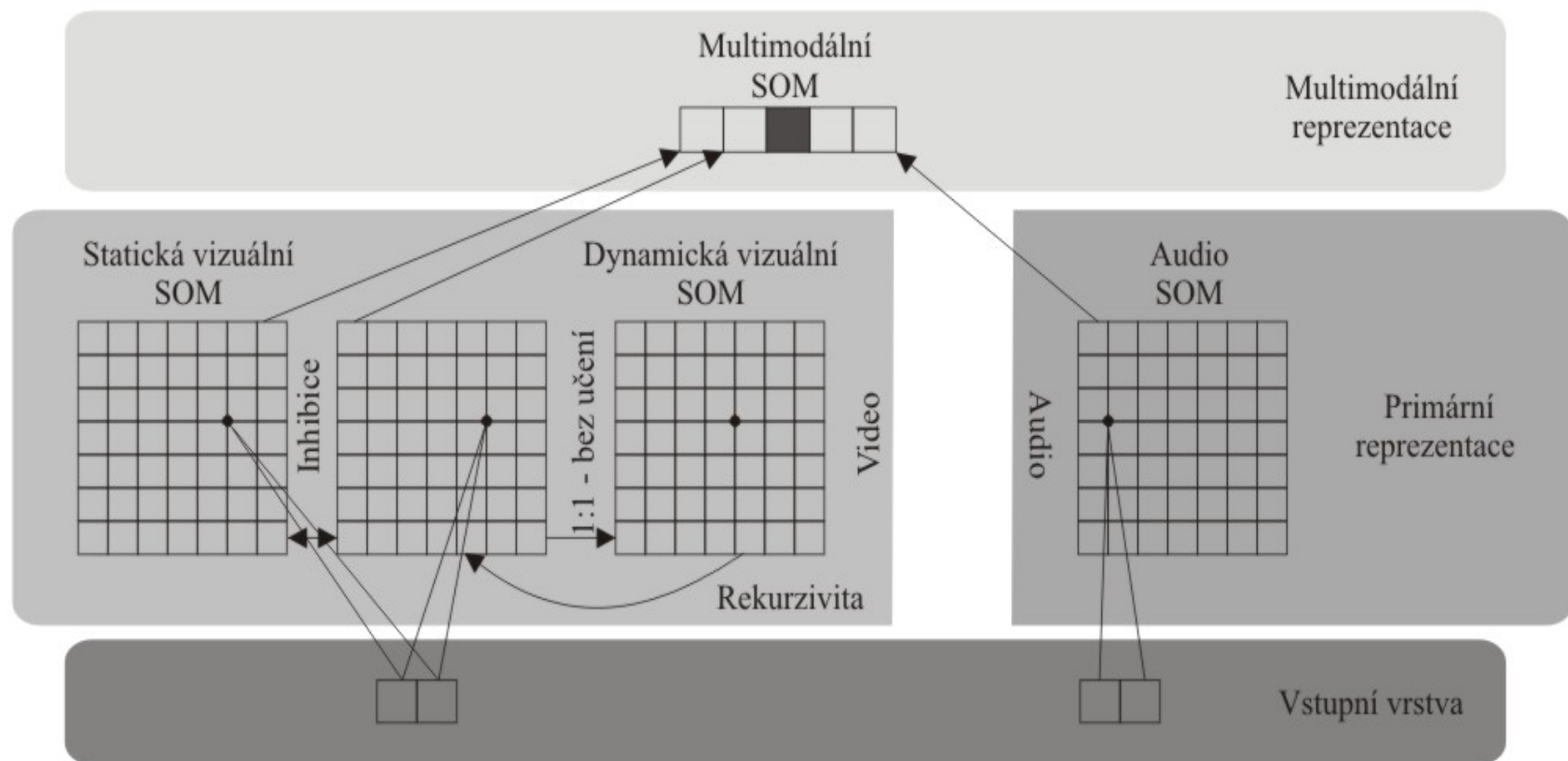
SOMToolbox: Multi Neural Gas, output - spravnost kategorizace, pocet neuronu 5 , pocet epoch 100

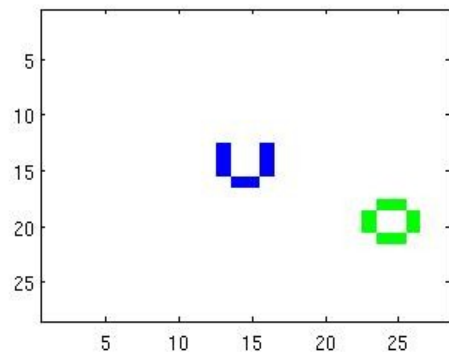
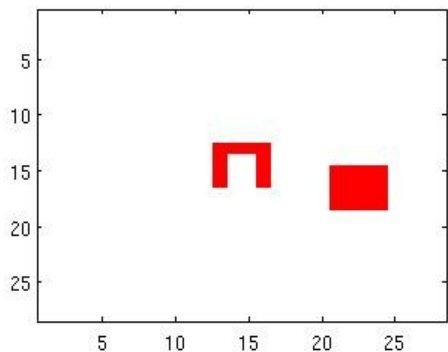
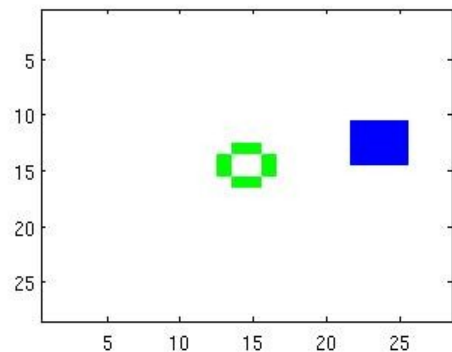
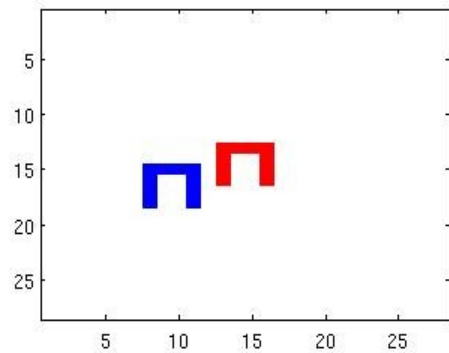
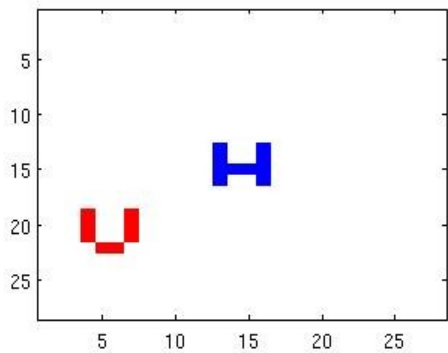
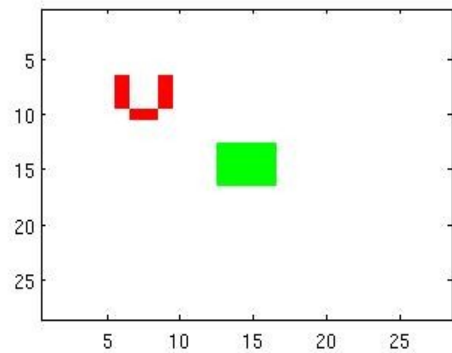
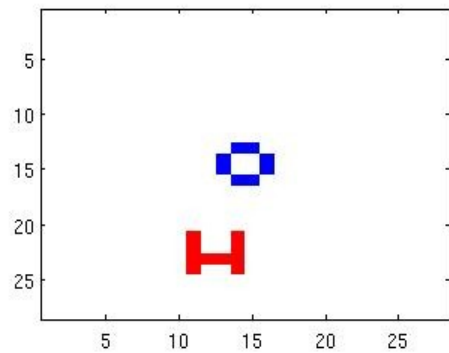
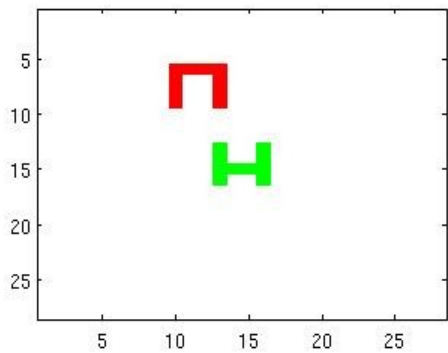
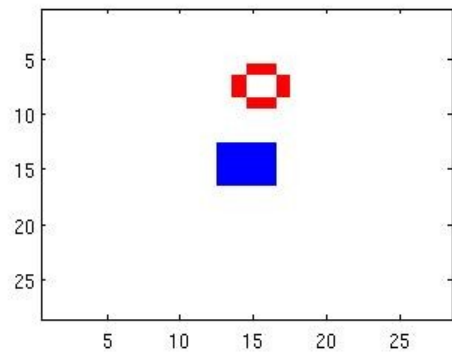

Rostoucí síť

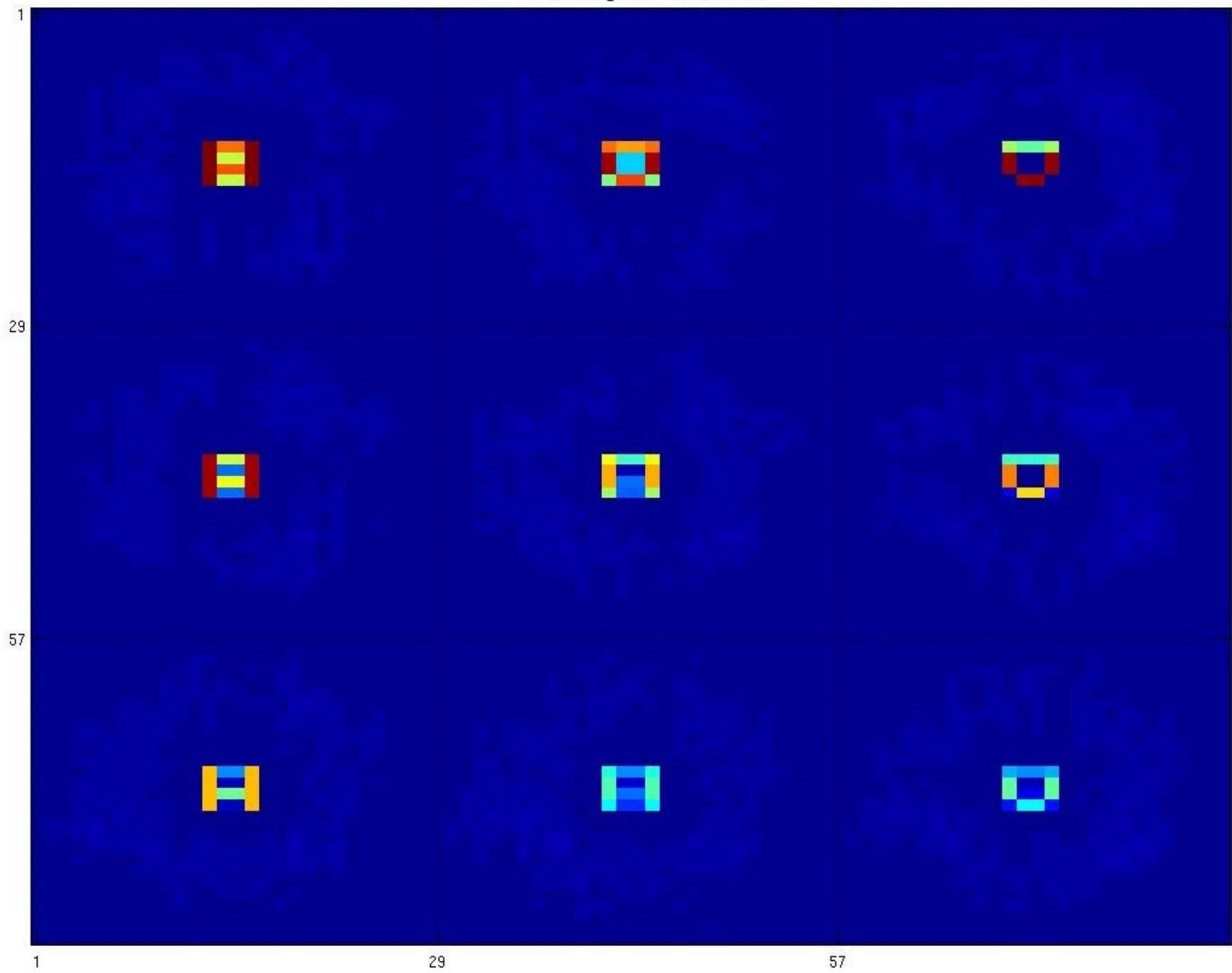

Nová verze modelu

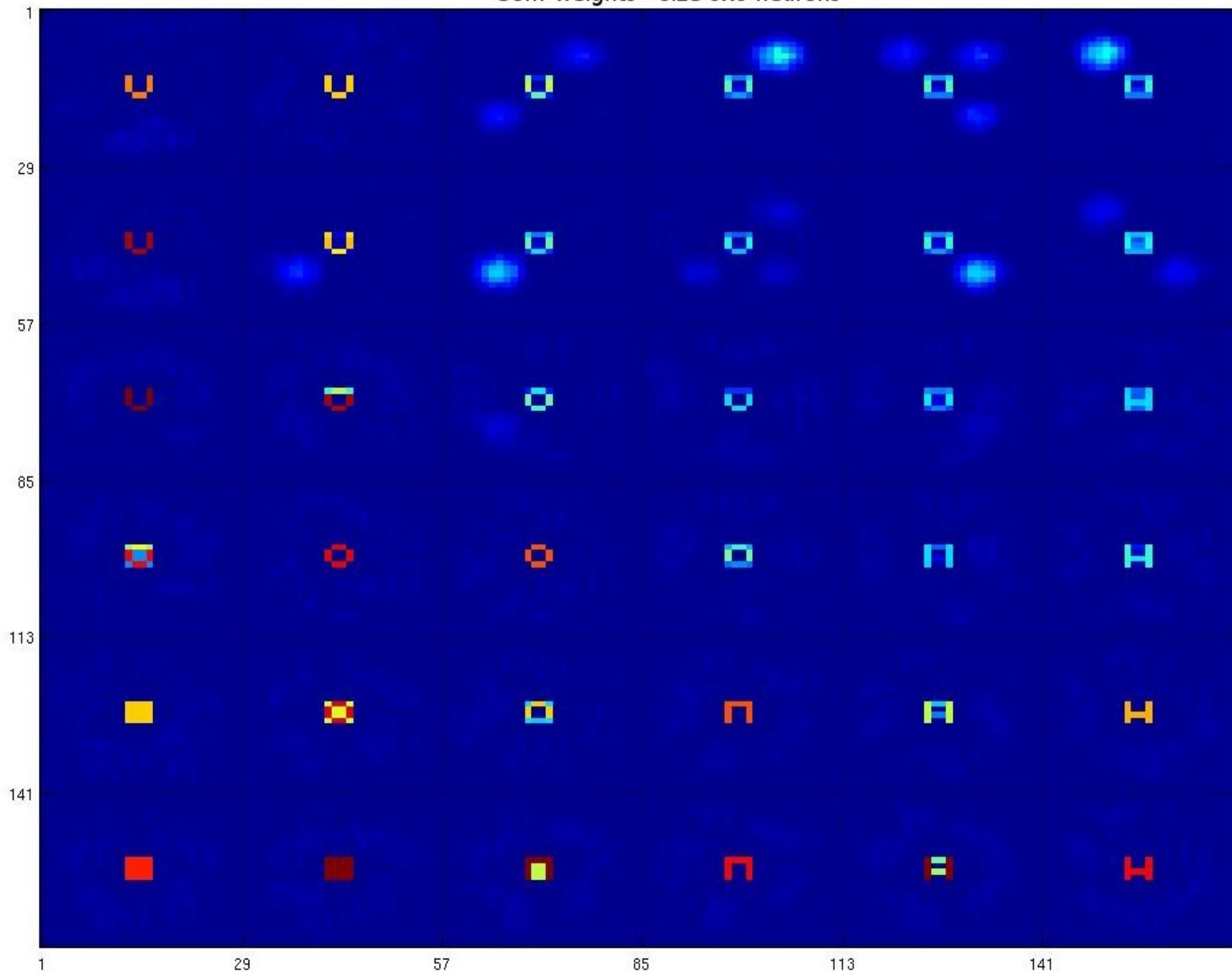

SOM Weights - size 3x3

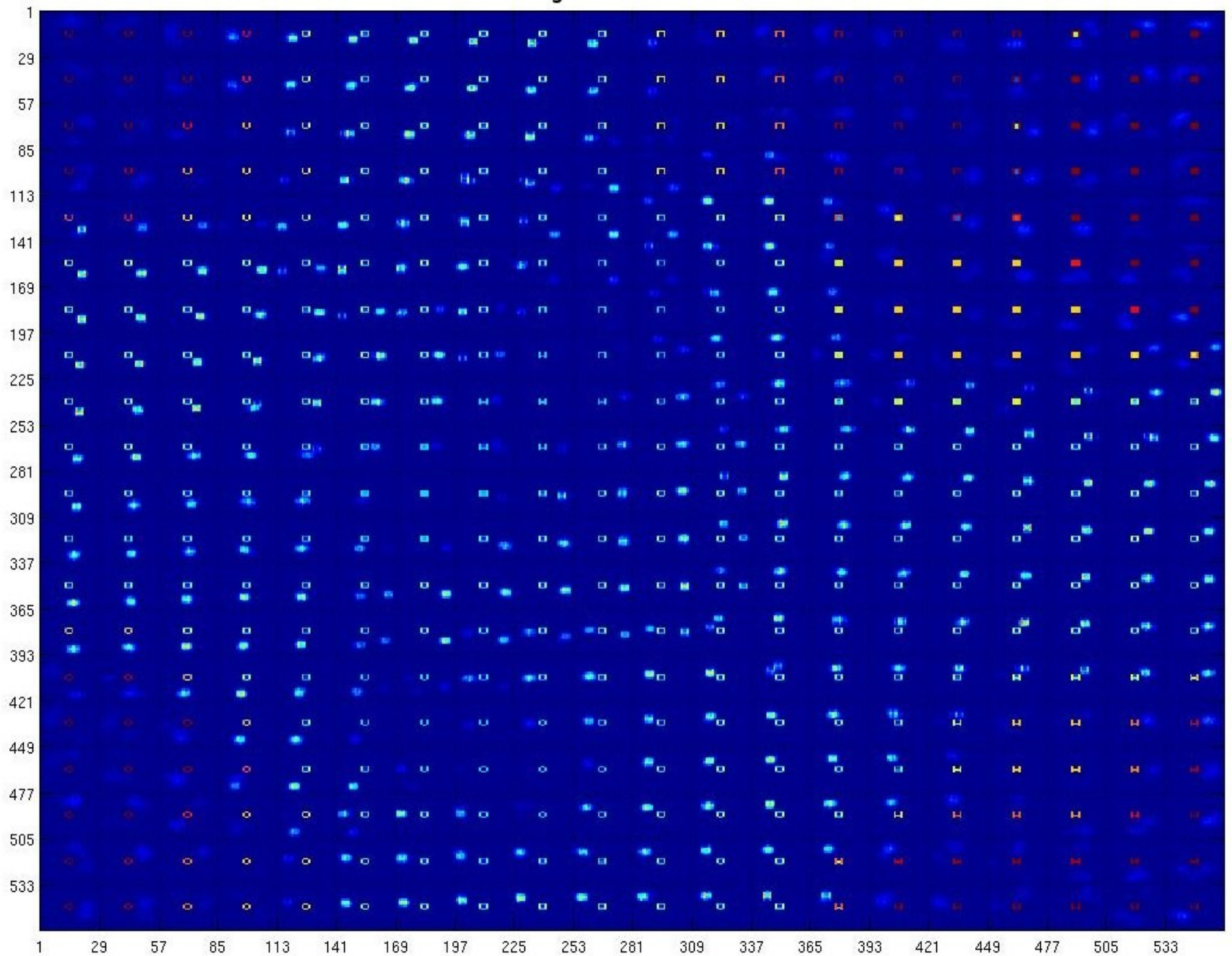

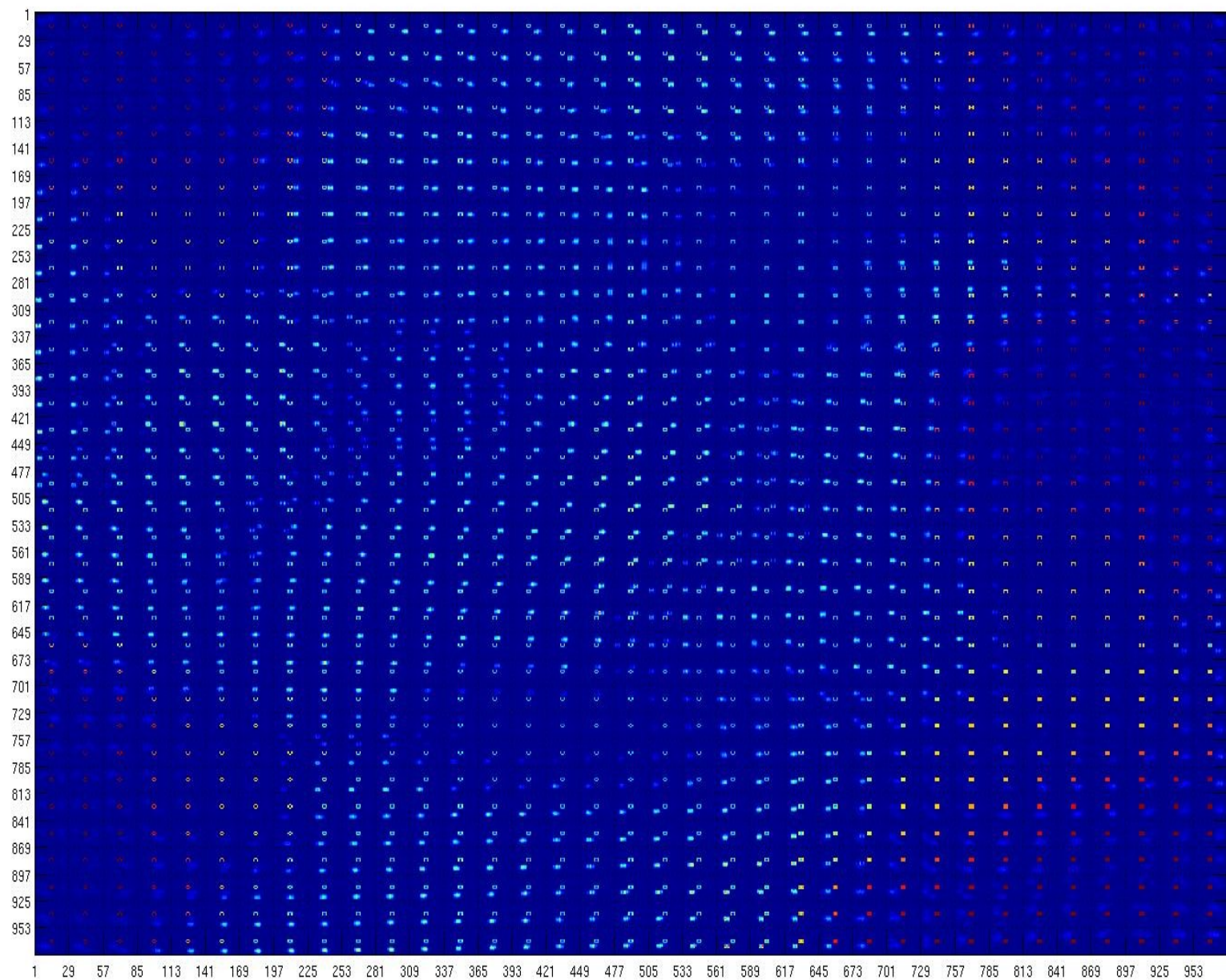
Som weights - size 6x6 neurons

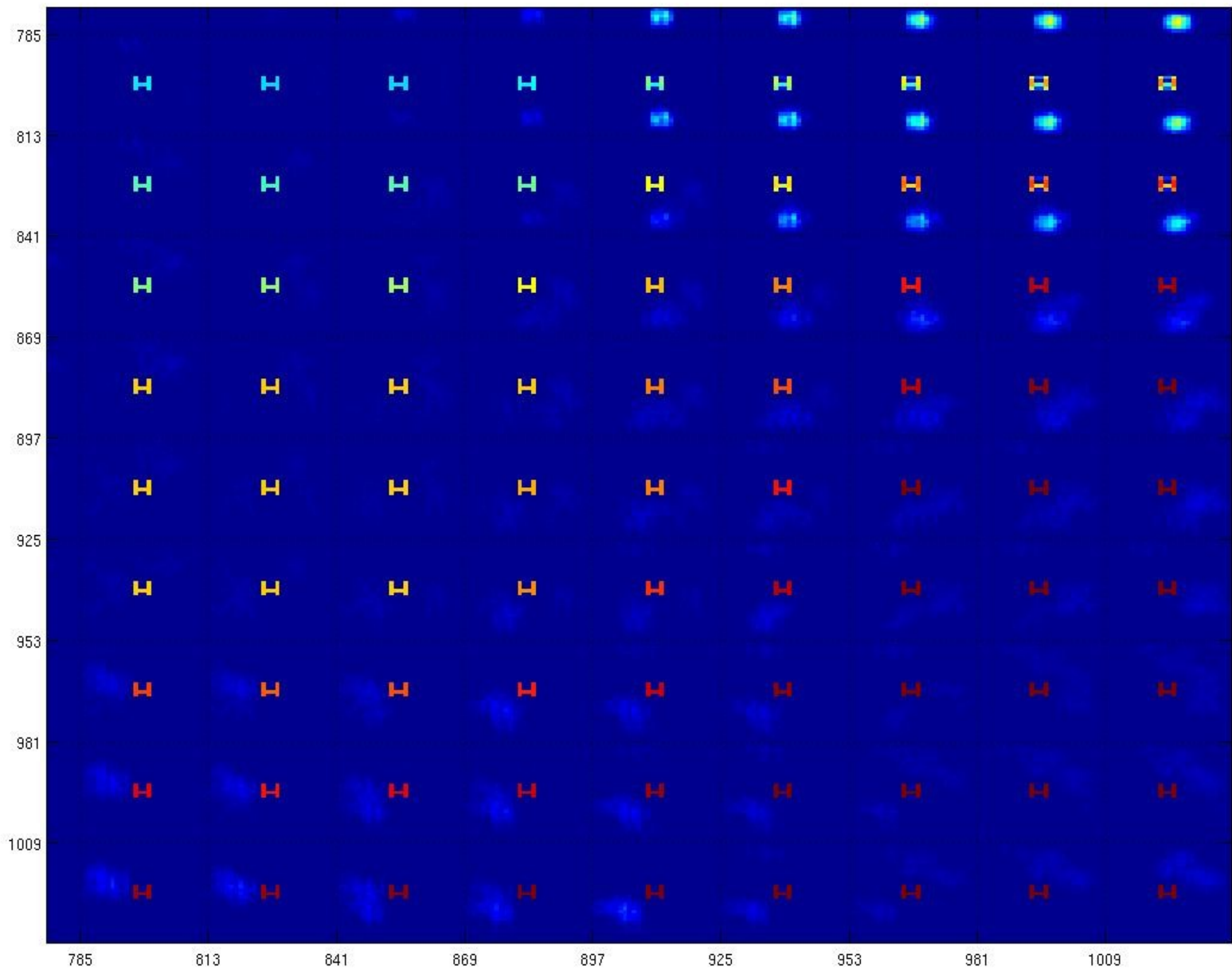

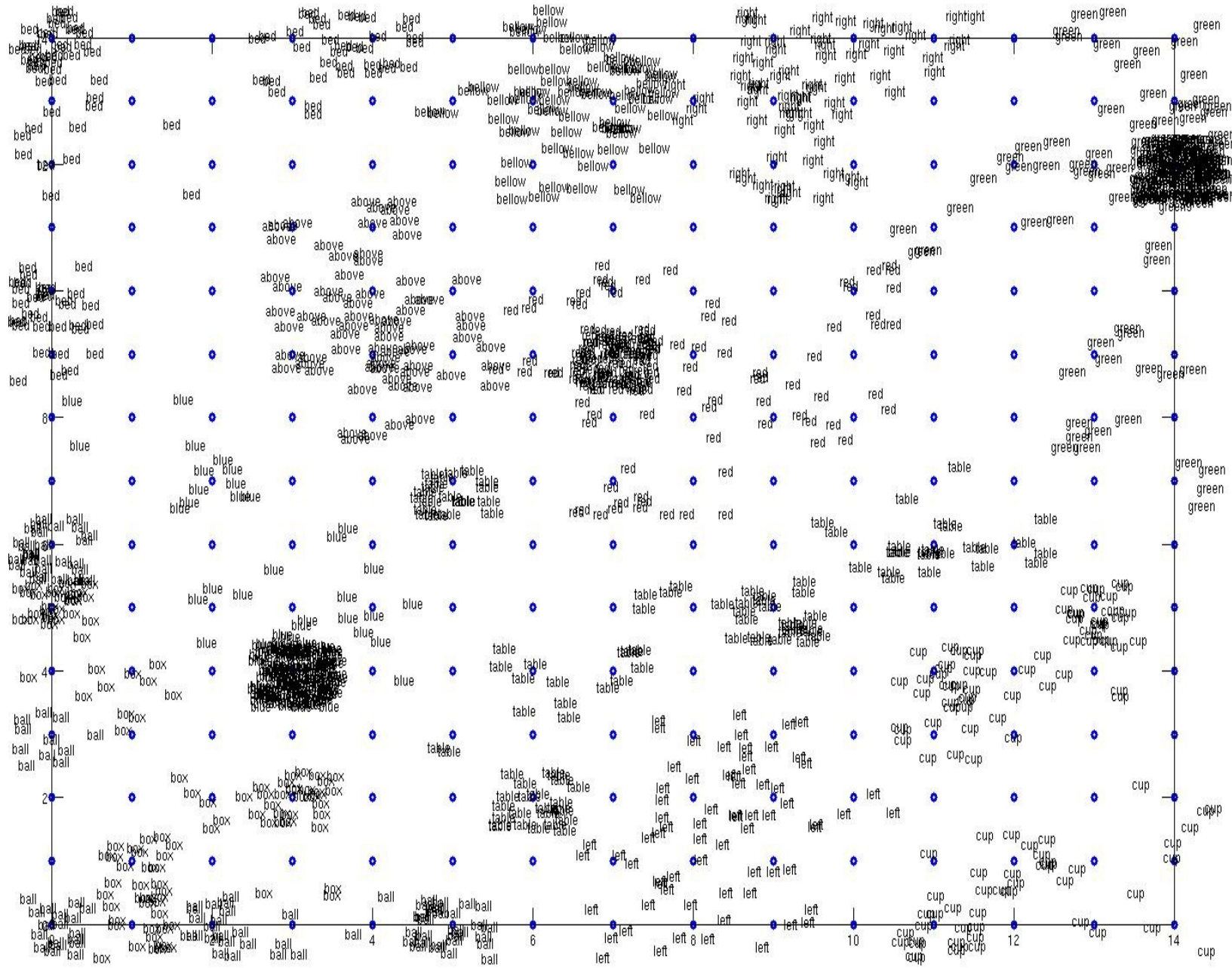
Som weights - size 20x20 neurons

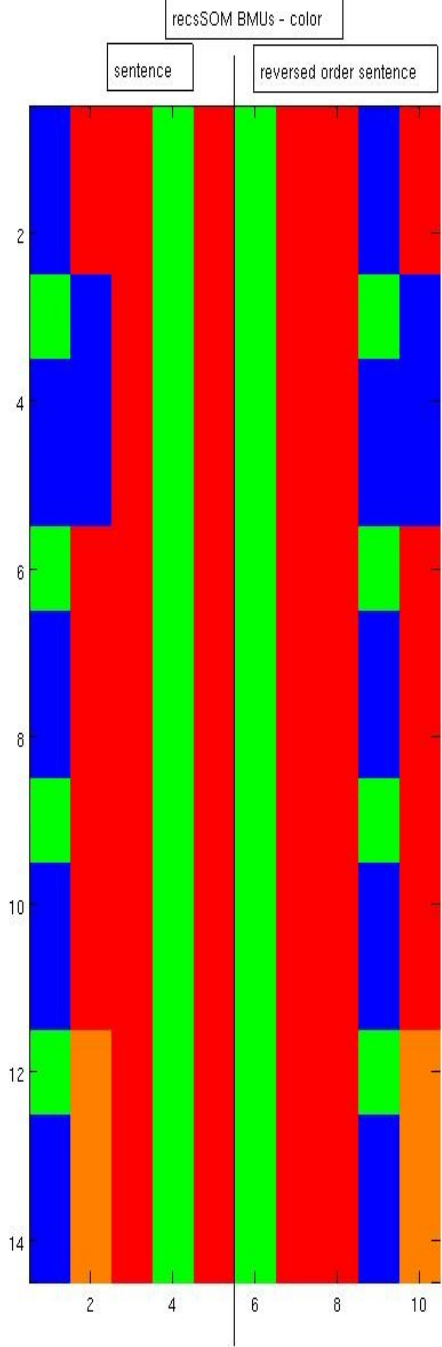

Recsom - size 3x3 neurons

Text input

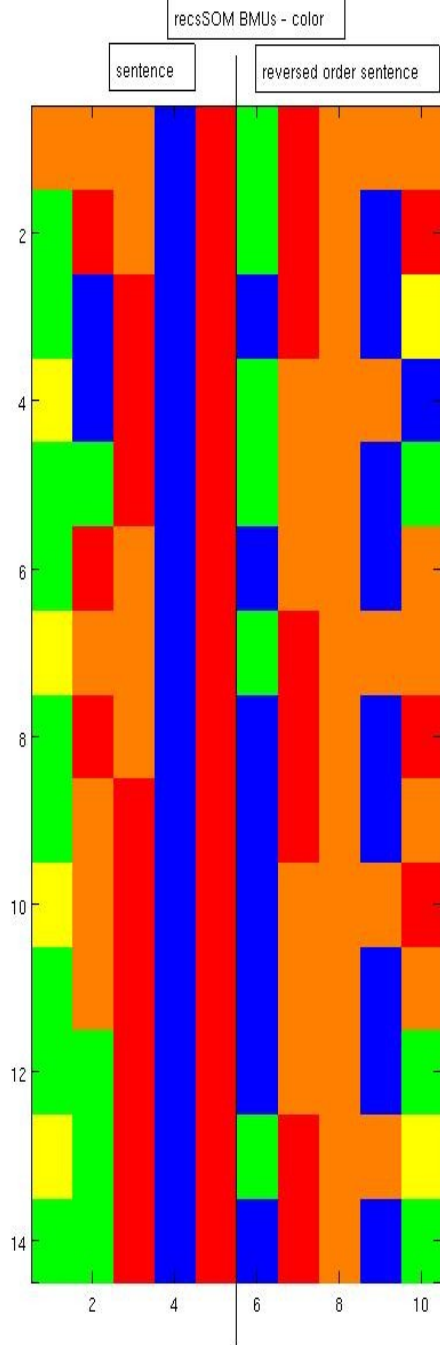
sentence   reversed order sentence

green	box	above	red	box	red	box	above	green	box
blue	box	above	red	box	red	box	above	blue	box
red	bed	above	red	box	red	box	above	red	bed
green	bed	above	red	box	red	box	above	green	bed
blue	bed	above	red	box	red	box	above	blue	bed
red	ball	above	red	box	red	box	above	red	ball
green	ball	above	red	box	red	box	above	green	ball
blue	ball	above	red	box	red	box	above	blue	ball
red	cup	above	red	box	red	box	above	red	cup
green	cup	above	red	box	red	box	above	green	cup
blue	cup	above	red	box	red	box	above	blue	cup
red	table	above	red	box	red	box	above	red	table
green	table	above	red	box	red	box	above	green	table
blue	table	above	red	box	red	box	above	blue	table

recsSOM BMUs - number

sentence   reversed order sentence

9	3	2	7	3	7	3	2	9	3
8	3	2	7	3	7	3	2	8	3
7	8	2	7	3	7	3	2	7	8
9	8	2	7	3	7	3	2	9	8
8	8	2	7	3	7	3	2	8	8
7	3	2	7	3	7	3	2	7	3
9	3	2	7	3	7	3	2	9	3
8	3	2	7	3	7	3	2	8	3
7	2	2	7	3	7	3	2	7	2
9	2	2	7	3	7	3	2	9	2
8	2	2	7	3	7	3	2	8	2
7	4	2	7	3	7	3	2	7	4
9	4	2	7	3	7	3	2	9	4
8	4	2	7	3	7	3	2	8	4

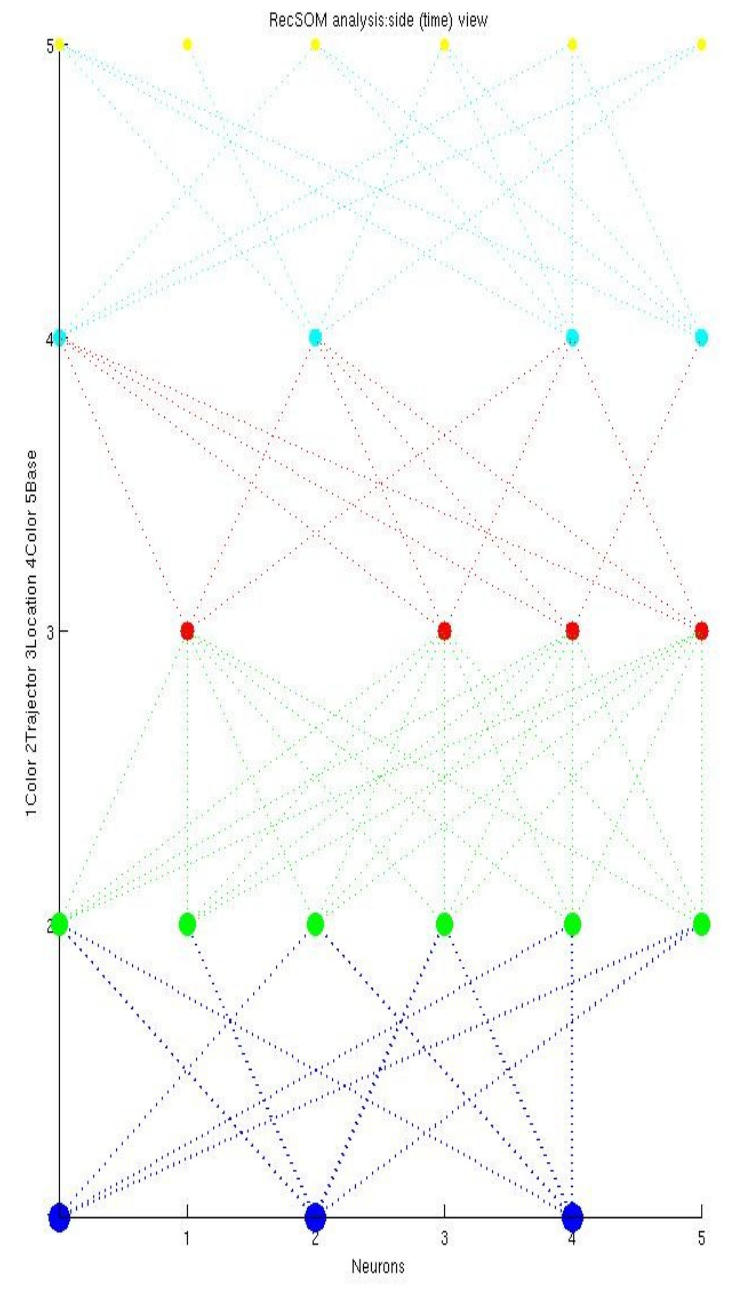
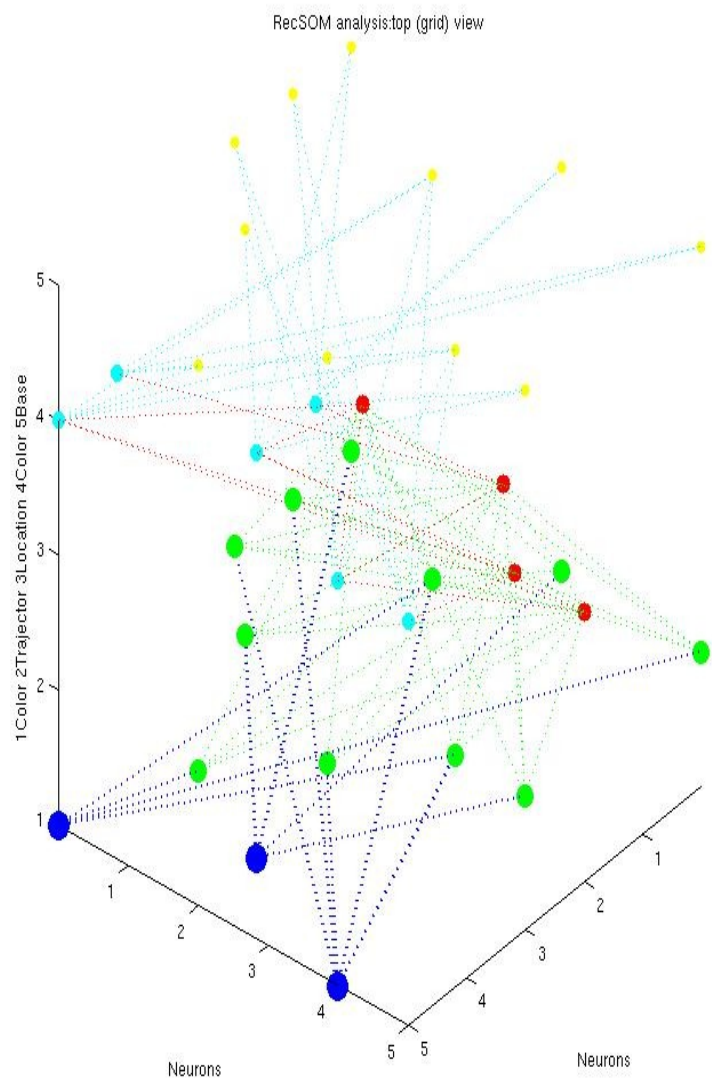
Recsom (without reset) - size 13x13 neurons

Text input

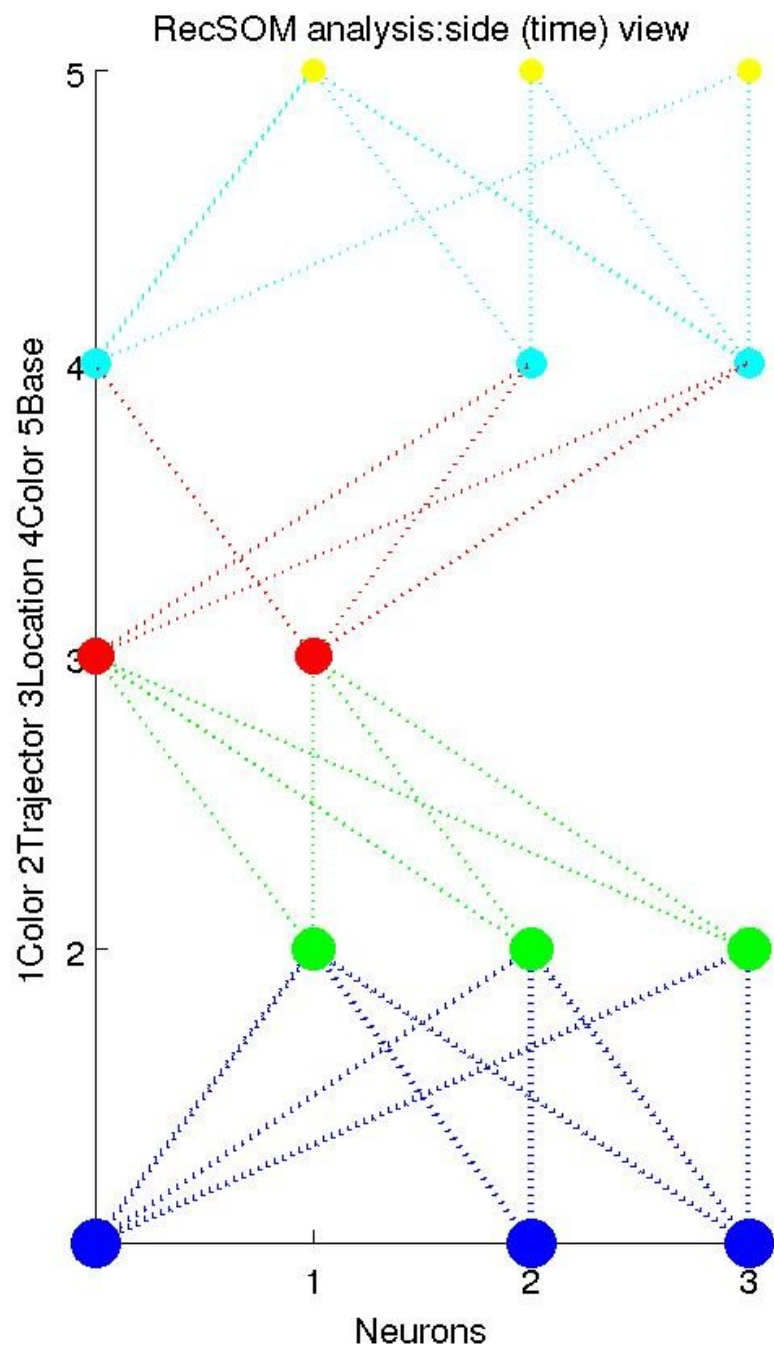
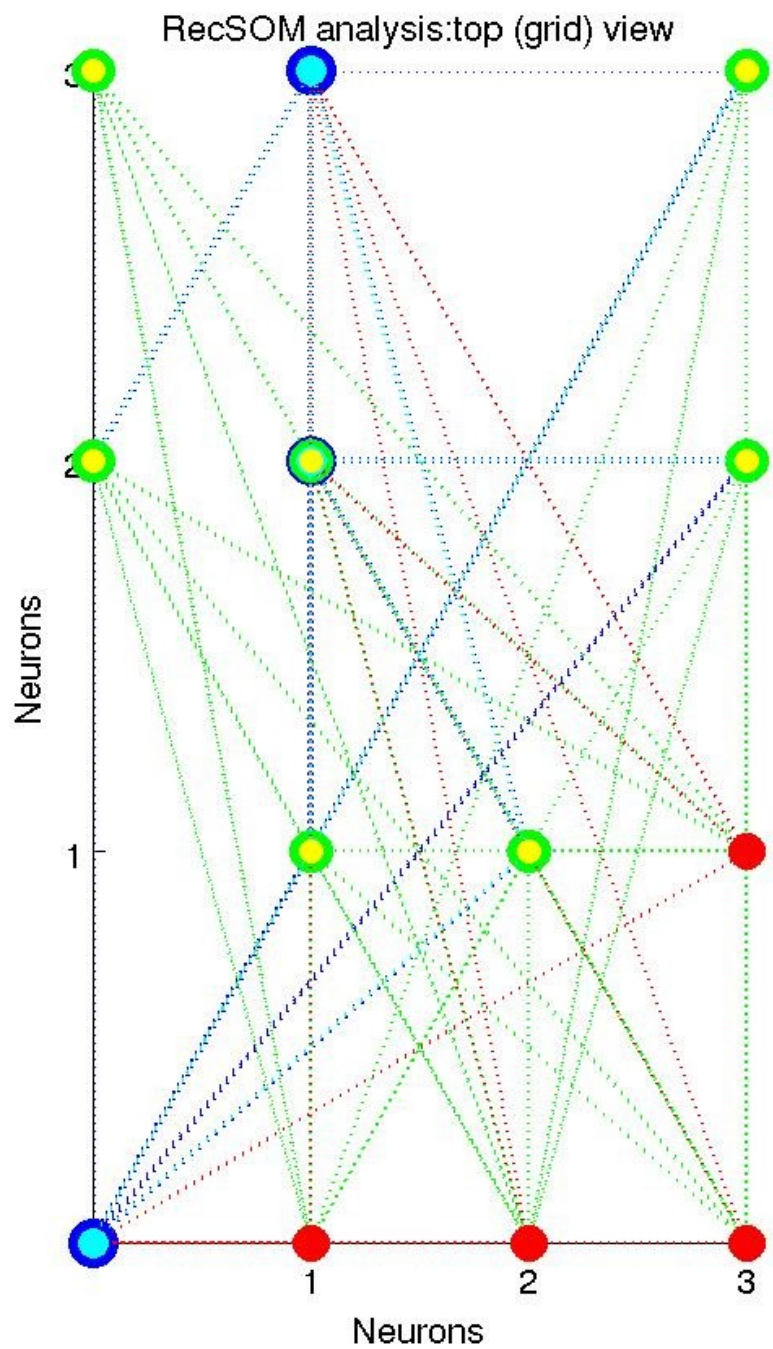
sentence					reversed order sentence				
green	box	above	red	box	red	box	above	green	box
blue	box	above	red	box	red	box	above	blue	box
red	bed	above	red	box	red	box	above	red	bed
green	bed	above	red	box	red	box	above	green	bed
blue	bed	above	red	box	red	box	above	blue	bed
red	ball	above	red	box	red	box	above	red	ball
green	ball	above	red	box	red	box	above	green	ball
blue	ball	above	red	box	red	box	above	blue	ball
red	cup	above	red	box	red	box	above	red	cup
green	cup	above	red	box	red	box	above	green	cup
blue	cup	above	red	box	red	box	above	blue	cup
red	table	above	red	box	red	box	above	red	table
green	table	above	red	box	red	box	above	green	table
blue	table	above	red	box	red	box	above	blue	table

recsSOM BMUs - number

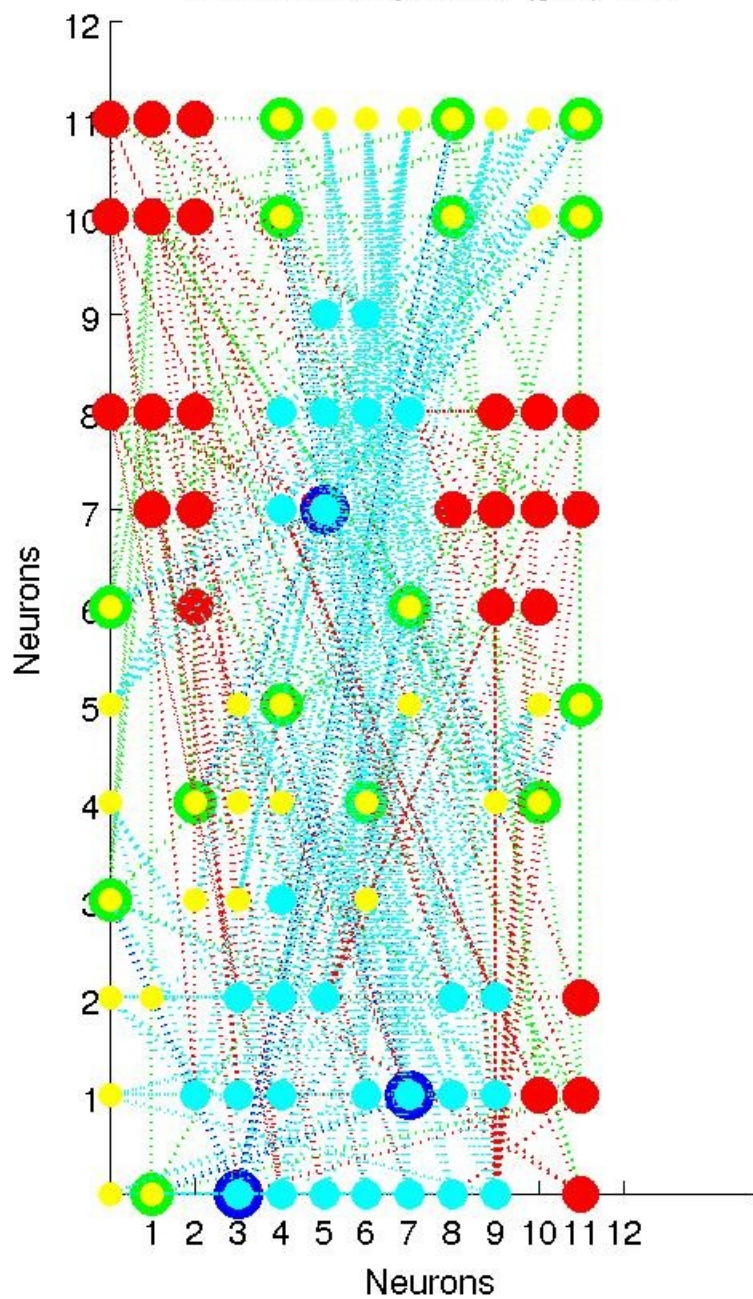
sentence					reversed order sentence				
45	53	52	150	2	112	28	52	58	40
119	27	52	150	2	112	28	52	158	27
112	135	26	150	2	162	28	52	150	94
98	157	26	150	2	126	54	52	58	157
119	108	26	150	2	126	54	52	158	108
112	16	39	150	2	165	54	52	150	42
98	55	39	150	2	124	28	52	58	66
119	30	39	150	2	140	28	52	158	30
112	36	13	150	2	163	28	52	150	36
98	47	13	150	2	139	54	52	58	23
119	62	13	150	2	139	54	52	158	62
112	130	25	150	2	152	54	52	150	130
98	104	25	150	2	125	14	52	58	88
119	103	25	150	2	151	14	52	158	116

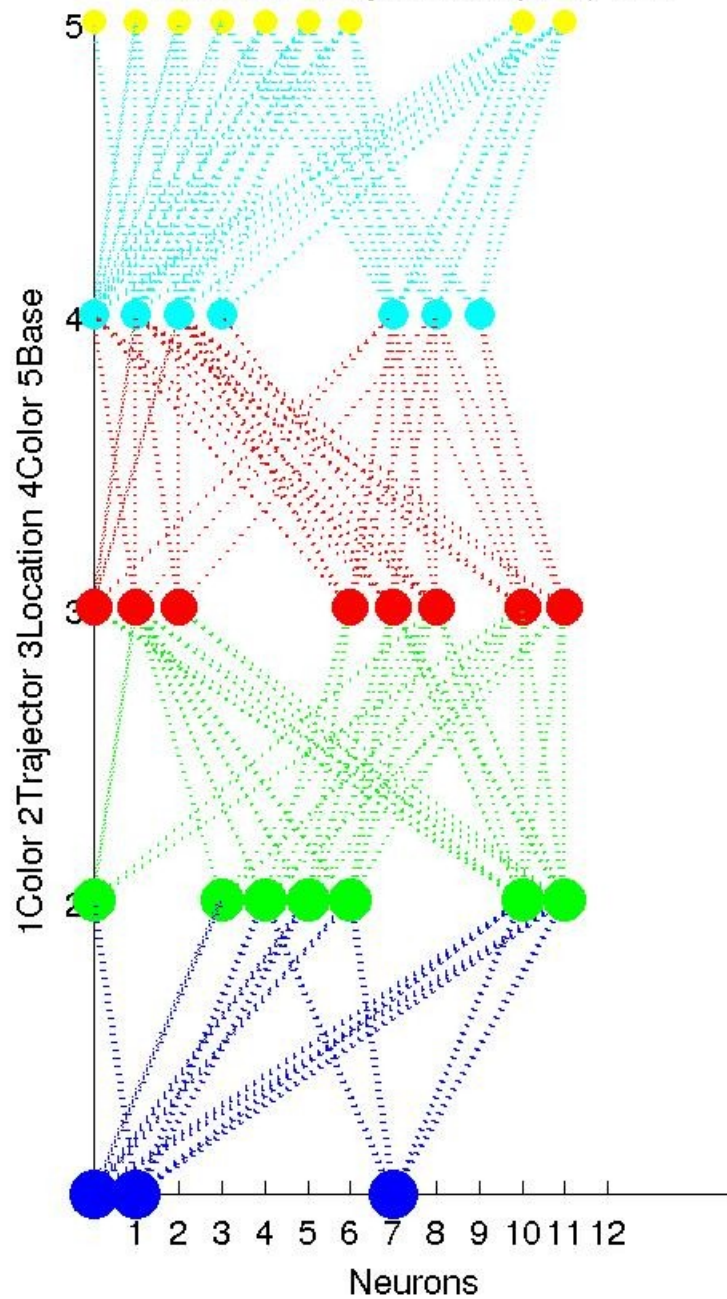

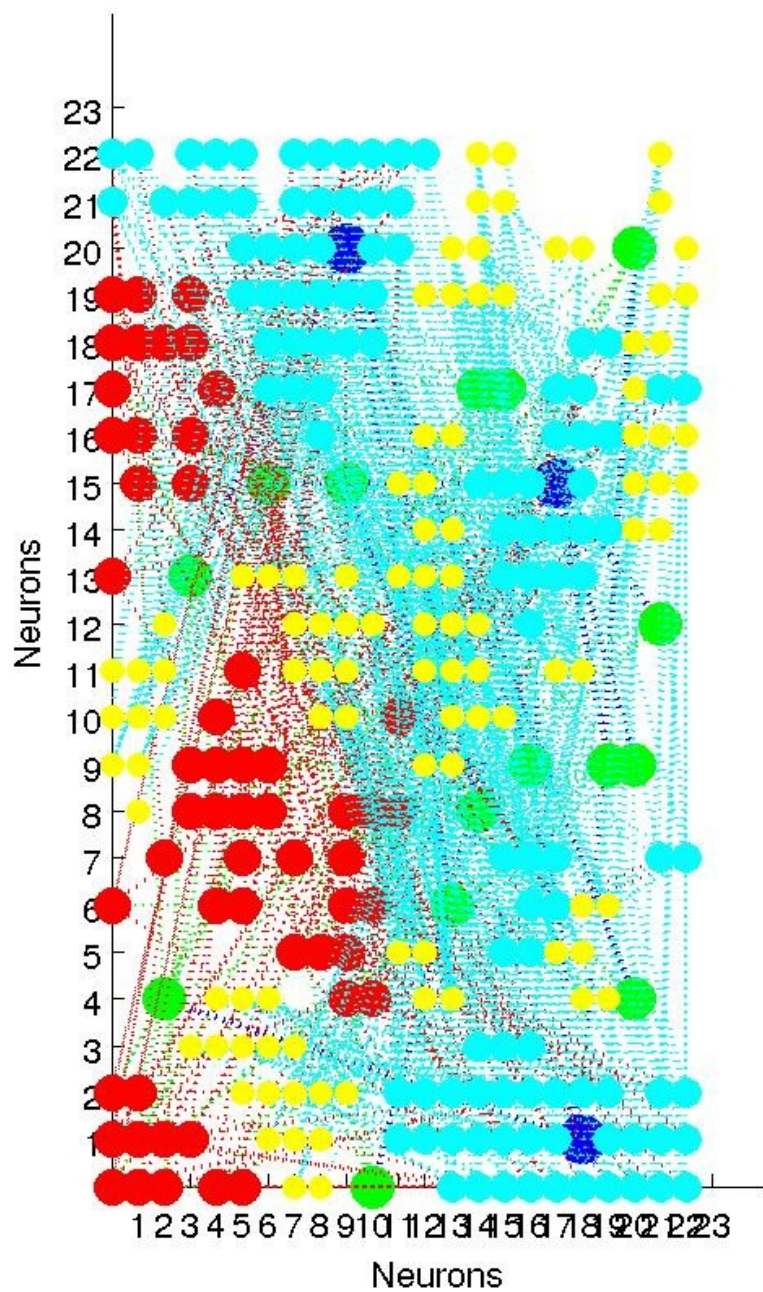
RecSOM analysis:top (grid) view

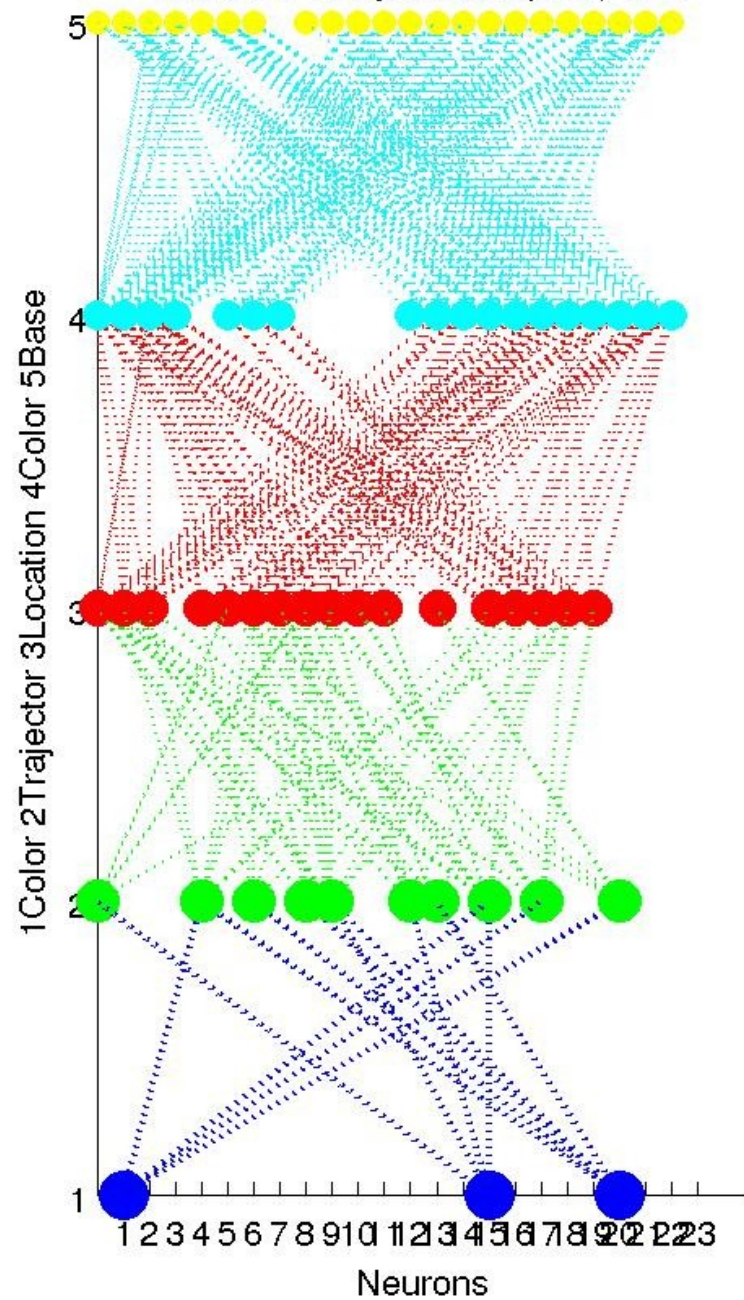
RecSOM analysis:side (time) view

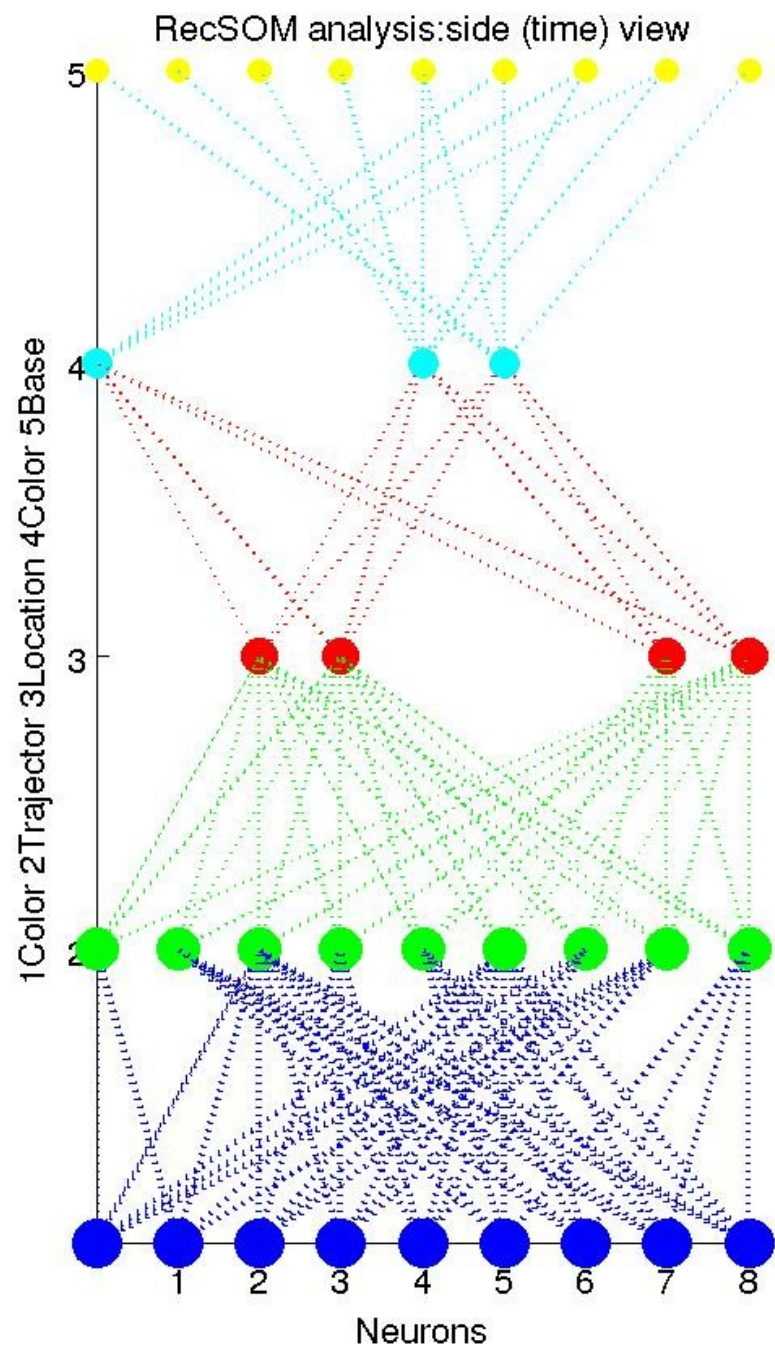
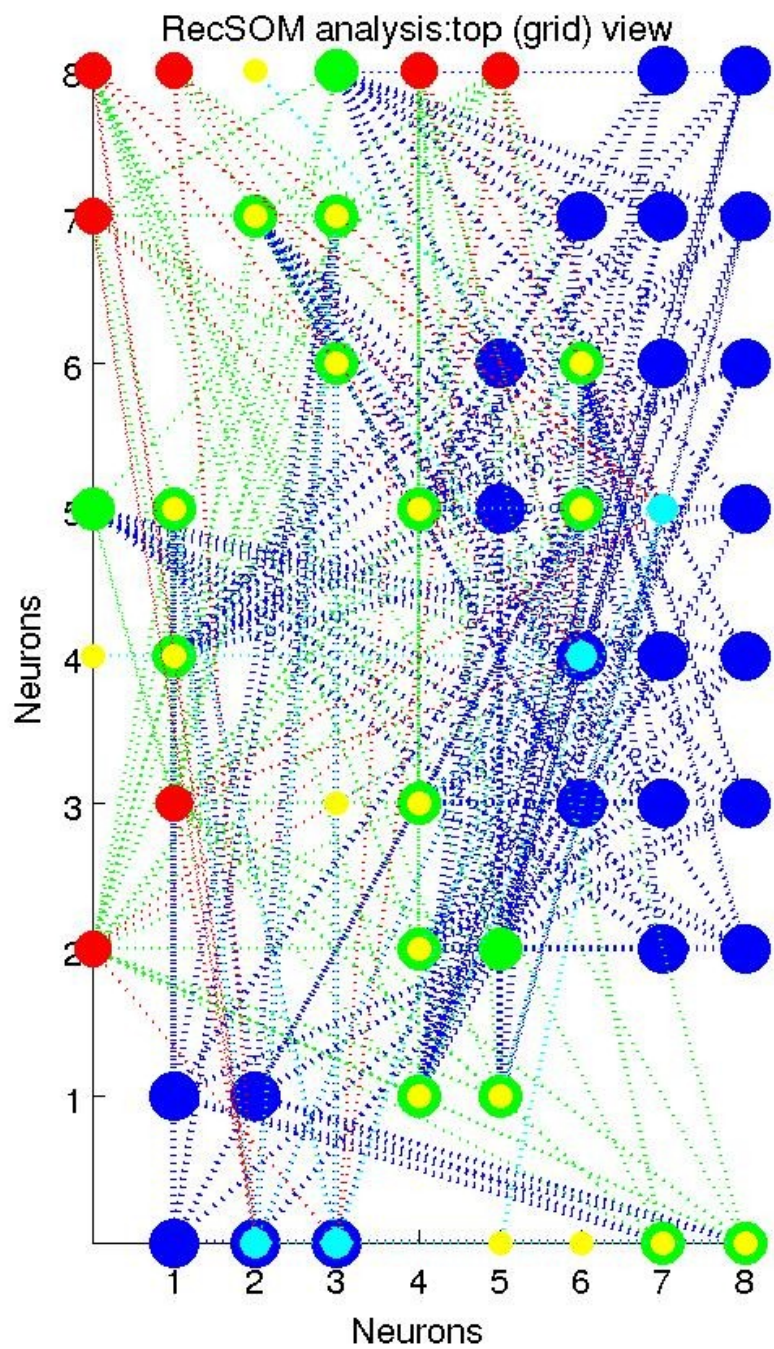

RecSOM analysis:top (grid) view

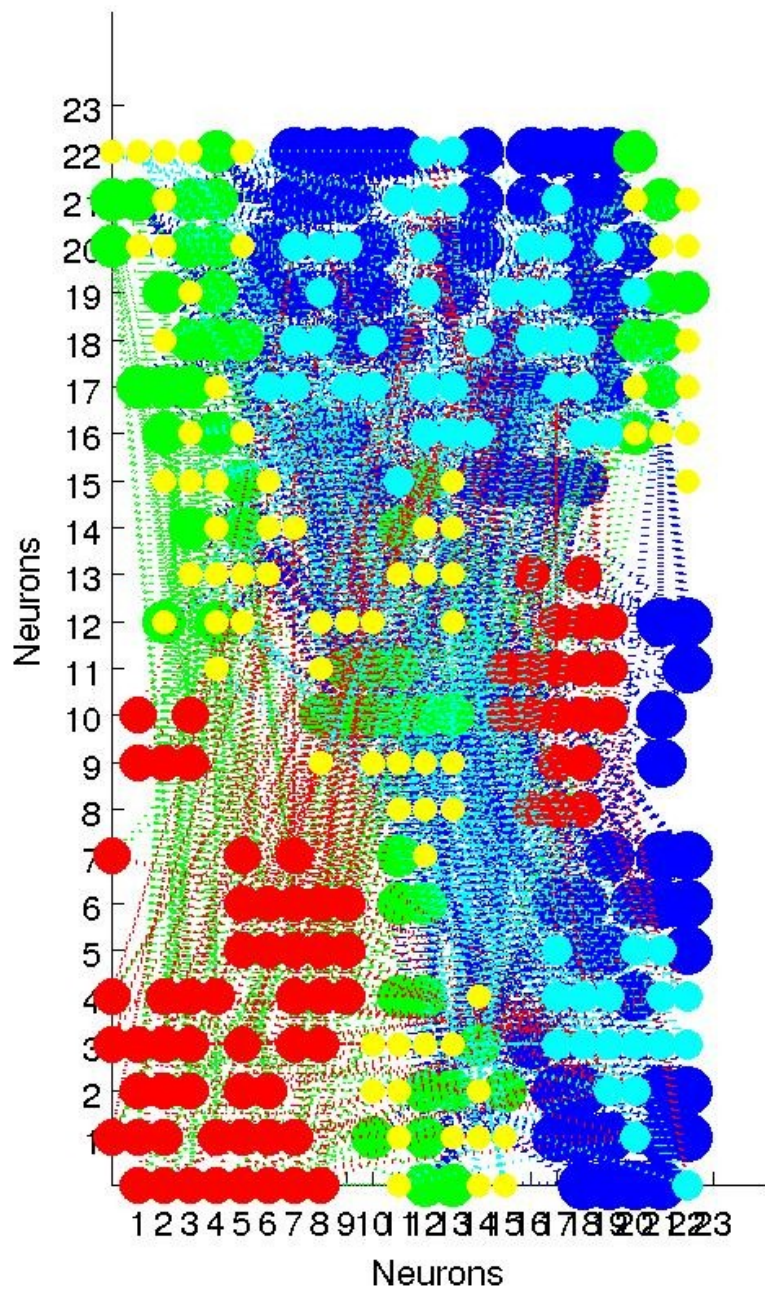

RecSOM analysis:side (time) view

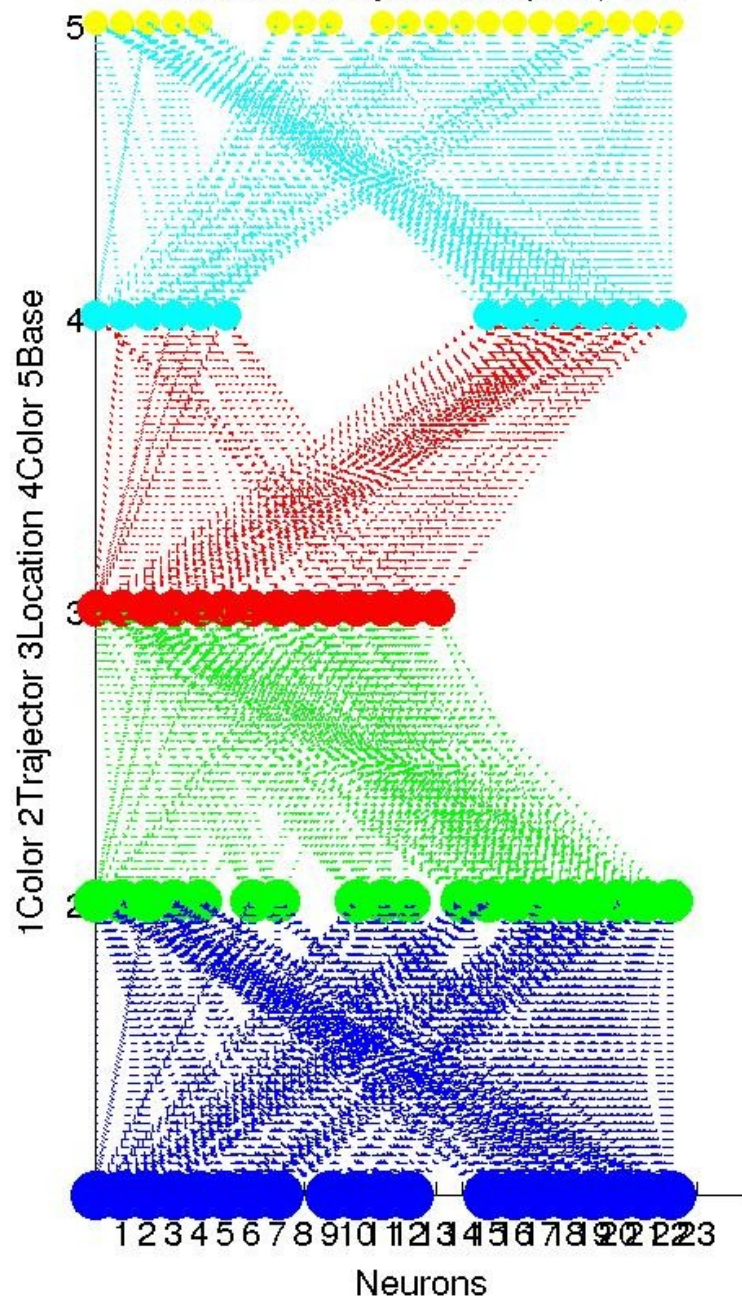

RecSOM analysis:top (grid) view

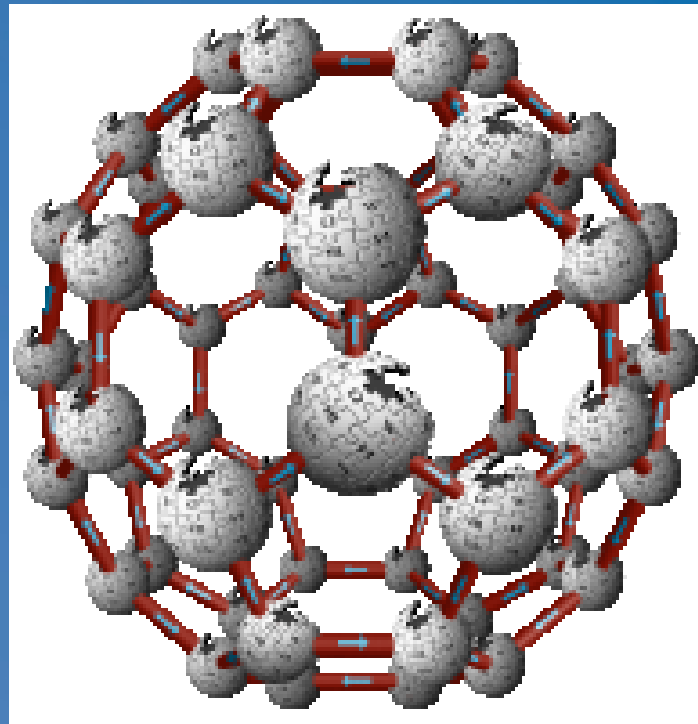
RecSOM analysis:side (time) view

Výhody neuronových sítí

- Paralelismus
- Schopnost adaptace
- Sebeorganizace
- Distribuovaná paměť
- Odolnost proti chybám
- Schopnost generalizace
- Jednoduchá konstrukce

Nevýhody neuronových sítí

- Neuronové sítě jsou paralelní systémy, ale bývají často simulované pomocí klasických sériových počítačů.
- Čas na zpracování úlohy roste exponenciálně se složitostí úlohy – Scaling problem
- Neuronové sítě jsou tedy využívány pouze k řešení jednoduchých úloh.
- Výkonnost sítě je závislá na kvalitě a druhu předzpracovaných dat.
- Neuronové sítě nedokáží vysvětlit své výsledky. Pravidla podle kterých operují jsou neznámá.

Příště

Závěrečné shrnutí

Konec

Děkuju za pozornost

